د پښتو په چوپړ کې

ليکونکی: ډاکتر ماخان مېرِی شينواری

خپرونکی: انجنير شمشاد زهير شينواری

Ketabton.com

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن په نامه

د کتاب نوم: د پښتو په چوپړ کې

ليکنوکی: ډاکتر ماخان مېږی شينواری
جرمني د بون ښار

خپرونکی: انجنير شمشاد زهير شينواری
دKetabton.com له لارې.
د خورولو کال: ۱۴۰۰ ه ل کا يا ۲۰۲۱ ع ک

ای مېل: makhan1946@gmail.co

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرلیکونه یا نوملړ

سریزه ۴	دما په لیکنو توند تنقید ۷۲
په لیکنو ګوتنیونه ۵	د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته ۷۸
پښتوته ناسم رانښاسلشوي ویونه ۱۱	ژبه نه سوچه کیږي، ۸۲
له څه سره چې مخامخ کیږو ۱۶	د ډاکتر م م ش کتابونو ته کتنه 7۳
ګڼ شمېر ۲۲	د ډاکتر ماخام مېږي لیکنې او ژباړې ۹۳
په هکله یې د درانه ببرک لیکنه او ۲۴	د ډاکتر م م ش ژوند ته لنډه کتنه ۹۰
زما(دما، یما) پوښتنه ۲۶	
په هکله یې لیکنې او ځوابونه ۲۹	
ګڼل او شمېرل ۳۴	
Kasus کاسوس یا حالت: ۴۵	
درېیو ؟ ۴۹	
۱۵ بشپړاند ته ۵۱	
پښتو غني کول ۵۳	
د افغانستان د علومو اکادمي ا و ۵۹	
په پښتو ژبلار کې نوې میندنې او ۵۹	
ګرانو ژبپوهانو ۶۷	
کړنډولونه او بدلونونه یې ۶۸	
یوه بله ستونځه: ۷۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سریزې په ځای

دا لیکنه د پښتو په هکله ده. ډېر څه به په کې تکرار هم ومیندل شي، خو دوه واره غوټه وراچول محکم وي.

کله کله سړی یوې لیکنې ته سترې شي، نو زه هم د دې سریزې لپاره سترې یم.

هیله ده، چې راته برګ به نه شي. یوه اوږده لیکنه مې برابره کړې وه، خو نور مې ونه غوښتل دلته یې راوړم. ستاسو له سرې سینې خوښنهاو راته ټول روغ او بریالي اوسئ.

اخرنۍ هیله مې دا ده، چې د کتاب لوستلو سره ستړي نه شي.

دما برېښناپته شته او تل مو هرډول ګوتنیونې خوښېږم.

د سمون شونتیا تل شته، خو دابه یواځې انجنیر صیب شمشاد زهیر ته داسې څه زحت ورکوو. کور یې ودان.

دما لیکنې هلته ډېرې ښې خوندي او همداسې پوره لوستل کیږي هم.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.

په لیکنو ګوتنیونې

لیکل- لو ستل او موخې یې

پو هېږو، چې څوک لیکنه کوي، که پو هنیزه، سیاسي او یا بله مسلکي یا نامسلکي لیکنه وي، نو موخه یې هرو مرو داده، چې اندونه سره ګډ او لیکنه یې ګټوره تمامه شي او بل څوک یو څه ترې زده کړي.لوستل هم همداسې، د دې لپاره، چې د بل له لیکنو ګټه پورته کړي او یوڅه ترې زده کړي.

---په پرمختتلو هیوادونو کې لیکل او لوستل په پو هنیز اړخ کې معیاري شوي، هر څه او هر مسلک هغه خپله لار لري، نو هره پو هنیزه لیکنه او لوستنه هغه خپله موخه پوره کوي.

که په لیکلو او یا لوستلو کې ستونځې ولري، نو هغه د بنسټیزو کتابونو او لکسیکاو له مخې ځان او بل ته دا ستونځوبي روښانه کولی شي، همداسې د نورو په لیکنو بیا هم خپل اند څرګندوي او که څه یې په اند او په پرېپوهېدنه ناسم وي، نو هغه بیا په خپلو لیکنو کې سموي، د پو هنیز دلیل په بنسټ. په دې ژبو کې ګوتنیونه په دې موخه نه ده، چې یو بل دې سره زړه بدی کړي، ځېل ځان پوه او هغه بل ناپوه وښایي او نه یې د لیکنو مخه ورنیسي، موخه جوړول دی او نه خرابول.

د پو هنیزو لیکنو سره مو ستونځې

--- موږ په افغانستان کې، د افغانستان لیکونکي او لوستونکي د پو هنیزو لیکنو سره د پو هنې له اړخه پوره ستونځې لرو او دا مو بیا په پو هنیزه لیکنو کې د لوستونکو د ستونځو له امله راڅرګندیږي.

ولې او څنګه؟

زه به یې د درې پو هنیزو ریښو په اړه خپل اند له تاسو سره ګډ کړم.

ټولیز: دموږ پو هنیزې لیکنې پخپله د پښتو سره ستونځې لري او هغه په دې پرېپوهېدنه چې، هغه په عربي او لږ یې په فارسي دي پرته له ترنویونو او ژبلاریزو غونډالو څخه. په ډېره بخښنه به دا خبره کړم او یوڅو بېلګې به یې راوړم، چې څومره پښتو په کې لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې

١ ـ دايره: منحني خط چې يوه سطحه محدودوي، له يوې نقطې، چې د ګردۍ مرکزي نقطه ده، د دايرې د محيط د تمام نقطو سره مساوى فاصله ولري، چې شعاع بللکيږي، دايره ده. خط، چې د دايرې له مرکز څخه عبور کوي د دايرې قطر، خط چې له دايرې قطعه بېلوى، وتر، منحني، چې د وتر دوه طرفه سره وصلوي، قوس، له قوس او وتر څخه محدوده سطحه د دايرې قطعه ده.

٢ ـ مثلث: له درې مستقيموخطونو محدوده سطحه مثلث دى، يعنې سطحه چې درې زاويې او درې ضلعې لري، مثلث دى.

باور لرم، چې تاسو ګرانلوستونکي به يې هېڅ نه ياستئ هکپک کړي، خو زه ورته ځکه هکپک يم، چې پښتو په کې نه ګورم، له هغه ترنويونو .. نور څه داسې د ژبې بنسټيز ويونه په کې نه وينم. ښه پام ورته وکړئ.

په پورته بېلګو کې که د پښتو ونډه وګورو، ډېره کمه ده او دا هغه له پوهنې څخه لرې پښتانه هم کاروي، خو هغه د کار او پوهنيز څه چې نومونه او د يو څه روښانونه پرې کيږي، هغه مو پښتو نه دي، دا په دې پرېپوهېدنه، چې پوهنه مو په پښتو نه ده او سوچه بوچه په پښتو نه ده، که فکر ورته وکړو. دا مو هغه تر يوې پولې پورې، ماته داسې لړ روښانه پوهنيزو ريښو کې څرګند شوي.

په فزيک کې هم همدا حال دي. تاسو دفزيک کومه غونډاله پخپله کتلى شئ، چې څومره پښتو په کې ده.

راځو پښتو ژبې ته:

دمور ډېرى پښتانه په دې اند دي، چې پښتو بايد سوچه شي، چې ما هم ځنې کسان په دې ډله کې ورګډوي. زه په دې اند يم، چې هېڅ يوه ژبه نه شي سوچه کېدى، ځکه چې يوه ژبه هرڅه نه لري، نو له نورو ژبو به يې راپوروي، په ځانګړې توګه په پوهنيزو ريښو کې.

له ما تل کارول شوې بېلګې: دمور ژبپوهانو د د عربي مايع لپاره اوبلن غوره کړى. مور بهېدونکى لرو، نو دا اوبلن ناسم دى او دا يواځې او يواځې د واورو خوي دي او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بېلګه: دموږ ژبپوهان د ژبې د سوچه کېدو لپاره هغه په پښتو نه پرېپوهېدونکي یا نه پښتوکېدونکي ویونه هم په ناسمو ویونو سره غواړي سوچه کړي، د بېلګې په توګه، دموږ زیات لیکونکي د ستاندار یا معیار، سویې، سطحې او نورم ټول لپاره کچه کاروي، چې پوره ناسمه ده.

پام: هره ژبه چې له پیداښته څه لري، هغه پښتو هم هرومرو لري، چې ځانګړني به یې ډېرې کمې وي، نو کوم نوم یا کوم ویي، چې تراوسه پورې موږ په پښتو کې په ګومان چې نه لرو، شته، خو دا باید ومیندل شي، چې دا ویيونه هغه مسلکي کسان میندلی شي، یا یې باید ومیندلی شي او بله ډېره اسانه لار یې دا ده، چې د یوې وتلې ژبې لېکسیکا کې یې وګوري..

د موږ په ژبه کې ستونځې. ولې؟

ژبه مو نوې پوهنې ته وردانګلي او پوهنه مو نوې ژبې ته رانوتې یا دا سې لږ سر ورڅرګند کړی. که پورته بېلګه وګورو، نو همداسې به ترې وپوهېږو، چې داسې لږ یې سر ور ښکاره کړی. په پورته کې مو ولیدل، چې دموږ ژبه په پوهنه نه ده اباده او یا دموږ پوهنه د موږ په ژبه نه ده اباده.

لنډ: پوهنه مو په پښتو نه ده.

څه کیږي؟

-- دا چې پوهنه مو په پښتو نه ده، نو د پوهنې په پښتو لیکل او د اموخت څخه تېرېدل دي او پوهېږو، چې دا کار دموږ د لیکلوست و پښتنو ته پوره ستونځمن ځکه دی، چې هغه یې دا نابلده پښتو نه شي زغملی او دا ورته د ژبې بداېینه برېښي. دا به د ژبې بداېینه وي، خو په خته کې د بلې ژبې په ویيونو او د خپلې ژبې د ویيونو په ورکېدنه او په ګومان چې ګوندې ډېر وخت نیسي، نو د خلکو پرېپوهېدل لږ ستونځمن ورته برېښي، ځکه چې ده ته نابلد وي، نو په دې اند باید دی هم وي، چې ګوندې دا ټول ورسره ستونځې لري. دا سمه ده. ستونځې شته، خو د دې ستونځوبې (دې ته به هم لږ برګ شی، خو دا مو تل ژبه کې شته) یې دومره ستونځمن نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- ځنې بیا وايي، چې د پوهنیزو ویيونو په پښتو نه پوهېږي. زه په ې اند نه یم. ځوک چې هرڅومره نابلده هم وي، نو پښتون پرې پوهېږي، هغه پښتون، چې د داسې ویلو توان لري چې وایي، نه پرېپوهېږم.

-- ځنې یا زیات یې په دې اند دي، چې ګوندې دا نومونه یاویيونه، چې تراوسه پورې ورسره بلدیو، له دې وروسته دې هم وي. زه په دې اند یم او دا راته اړیین برېښي، چې د پښتو ویيونه باید له منځه لاړ نه شي او خپله ژبه بېرته په ښکلې کړو.

موږ دوه لارې لرو:

١ – پښتو په همدې لار لکه څنګه چې روان یو، بیایو، داپه دې پرېپوهېدنه، چې پرته له تړنوییونو، نومځاینیوو، اړیکویونو، نور بل څه په کې که د پښتو هم نه شته او وي دې او یا دا پیداېت راکړې ژبه بېرته رامیندو او له مرګه او بېوزلی یې ژغورو. ژبه مو بیوزلې نه ده، خو موږ یې په راژوندئ کولو سره ځان ته ستونځې پیداکوو. موخه مې د رامیندو څخه داده، چې موږ دا د نورو ژبو پیداښتي ویيونو انډول په خپله ژبه کې هم لرو او دې ته مو دې پام وي، چې جوړوو یې نه. په ژبه کې د نومونو او ویونو جوړول یواځې او یواځې په هغه وخت کې کیږي، چې ته ورته تراوسه پورې څه نه لري او هغه باید هم د هغه څه د خویونو سره سم وي. دنومونو د جوړولو کار د پیداښت سره په ټکر کې دی، مګر چې بله لار نه وي. دموږ پخوانیو، نه پخوانیو نه، دا دما د وخت یا له ما یو څو کاله د مخه مشرانو دا کار کړی او هغه ډېره برخه یې ډېره ښکلې او په زړه پورې ده، چې بېلګې یې درملتون، پوهنتون، ښونځی، ښونکی او نور دي، چې دا نومونه هغه څه ټیک په ګوته کوي، چې څه دي، خو بیا هم دا د اوبلن ویل وبهېدونکي ته، داپرې نه پوهېدل دي او د اوبلن خوي ورته نابلد دې. هغه څه چې بهیږي، بهېدونکي دي.

٢ – پښتو به پښتو کوو او د پښتو ویيونه به نه پرېږدو، چې له ژبې مو ورک شي، چې ژبه مو په پردیو ویيونو بډای او خپله بېوزلې کړو.

دا به نو څنګه کوو؟

دا به داسې مخ ته ځو، چې د ټولو پوهنیزو ریښو سره به ځانونه ښه بلدوو او ددې لپاره هرو مرو اړتیالرو، چې یوه وتلې دباندنی ژبه، لکه انګریزي، روسي، فرانسوي او الماني به زده کوو، په مټ به یې له پوهنې سره ځانونه بلدوو، هغه ویيونه به یې د پوهنې او ورڅخه زدکړې په مټه ځان ته ښه روښانه کوو او بیا به یې په ځپله ژبه ورته انډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

میندو، چې هرو مرو، له ډېرو لږو پرته، شته دی او داکار د هغې اړونده ریښې کسان میندلی شي.

په دې بیا، بیاتینګار کوم، چې پرته له پورته ژبو زده کړې او ښه زدکړې مو نه پوهنه مخ ته ځي او نه مو ژبه، ژبه کیږي، چې پورته ښېلګو کې یې ګورو.

د ځان ستایېنه دې نه وي، خو د الماني په مته دا کار ما کړی.

ما ۵۲ کتابونو ، چې۴۰ یې شمېرپوهنه، درې فزیک او دا نور د ژبې په هکله دي، له ژبلار نیولې تر دنسمونونو په ګوته کونو او سمونونو پورې.

دا کار کېدونکی دی.

له الماني ژبې څخه پوه شوی یم، چې د عربې کړې ته د پښتو انډول غونډوسکه یا غونډاری دی. داکه څوک غواړي او که نه، دا داسې دی او عرب یې هم همداسې بولي، او ورته لیکي: کرةالقدم = پښوغونډوسکه=فوټبال. موږ ګوره پښوغونډوسکي ته کېدی شي خاندو، خو د خندا نه ده او دا خپله ژبه باید د خندا نه کړو، دا ډېر یو غوښتونی او اړین کار دی.

راځی، چې اوس هغه د مخه راوړل شوې ښېلګې په پښتو ولیکو:

ګردۍ: ګردۍ په هواره کې هغه رابنده کږه (کرښه) ده، چې له یوه ټکي، داسې په نامه منځ ټکي څخه یې وهر ټکي ته برابر اټن ولري. دا د ګردۍ کرښه، چې منځټکی د ګردۍ چاپېریالټکي سره نښلوي، د ګردۍ وړانګه بلل کیږ، هغه کرښه، چې د ګردۍ د چاپېریال یو ټکي د ګردۍ د چاپېریال د بل ټکې سره داسې نښلوي، چې د ګردۍ له منځټکي څخه تېره شي، د ګردۍ نیموونې (دا کرښه ګردۍ نیموي) بلل کیږي. هغه کرښه، چې د ګردۍ د چاپېریال یو ټکی د ګردۍ د چاپېریال د بل ټکي سره نښلوي د کردۍ ټوټوونې بلل کیږي. دا له ګردۍ یوه ټوټه بېلوي. د ګردۍ ستره ټوټوونې د ګردۍ نیموونې ده. هغه کږه چې د ګردۍ ټوټونې دواړه خواوې سره تړي، ګردۍ لینده بلل کیږي. د ګردۍ دا کږه کرښه، چې رابنده ده، د ګردۍ چاپېریالبلل کیږي او د ګردۍ دننه هواره د ګردي هواره بلل کیږي.

ګرانو لوستونکو. دا پورته لیکنه کې ما نه کوم جوړشوی ویي راوړی، نه ناپوهوړ وی شته، تول وییونه له پیداښته راسره دي، داپه دې ترېپوهېدنه، چې ژبه مو پوهنیزه کېدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، خو که ملا پسي راوړوتړو، تر هغې پورې، چې یو ښه دولت منځ ته راځي او هرڅه په غاړه واخلي.

پوهېږم، چې له داسي لیکنو سره یوائې د ما د لیکنو له لارې بلد یاستئ او داراته پوره ستونځمنه برېښي، چې لولی او اوری يې، خو ګوری، چې دامه وايئ، چې نه پرېپوهېږی. ماهېځ نوم یا بل کوم ویي نه دئ جوړ کړی. دانومونه او وییونه ټول له پیداښته لرو، خو په پوهنه کې را ښخه پټ شوي.

یوه اړیینه یادونه: دموږ د پخوانیو یادا له ماښخه داسي مشرانو ګوره ټوله زدکړه په فارسي کړې وه، داځه یې چې کړي او داژبه یې د دې پردیو ویونو سره سره را ژوندئ کړې او ژوندئ ساتلي داډېر ستر کار دئ او موږ یې باید منندوي وو.

د لوي ښتن مرسته ده، چې اوس موږ داسې له نوروژبو او پوهنو سره بلدېږو او کړی شو، چې ژبه مو ژبه کړو. یو بل به سره نه ډاروو او د توهینېدو خو باید ډډه وکړو. که ناسمونونه وو، هغه باید یو بل ته په پوهنیزه دلایلو په ګوته کړو یو بل ته د درناوي په ځلوردیوالي کې ګوتنیوني.

یوه بله هیله: دموږ زیات کسان کله، کله داسې کوي، چې یو څه وګوري، نو سملاسي وایي، چې داخو له دې او هغې ژبې داسې ټکي په ټکي را ژباړل شوی. دا سمه خبره نه ده، چې دې ته د ناسمون په سترګه وګورو. که ژبنیز ناسمون په کې نه وي، خو د یوې ژبې د بلې ژبې وییونه سره همداسې په انډول کې باید وي. د یوې ژبې غونډاله به په کټمټ انډول وییونو په یوه غونډاله ژباړې او هېڅ ګډوډې به په کې نه راولي، د پښتو ژبلارې په لارو. خو که یو څه دنورو ژبو په مرسته لیکې، نو هرو مرو به هلته د هغې بلې ژبې لیکنې د پرېپوهېدنې ګټه اخلي او اړ نه یې، چې هغه دې وژباړې. ژباړل او له یوې پوهنیزې خوندیونې په لیکنه کې ګټه اخستل، دا یو له بل بېل څه دي.

هسې مې ورته پام شو. یو لیکونکی لیکي: د کم خونی لپاره هم ګټور دي

نه پوهېږم، چې ولې به دموږ د لیکونکو له پښتو ښخه دومره زړه تور شوی وي، چې د کم خونی لپاره هم پښتو انډول نه لیکي؟

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ویونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ژبپوهانو څخه هیله

پیل یادونه: په لیکنه کې نوي د بام وړ څه هم شته، چې پام مو ورته رااوړل غواړم.

دا لیکنه داسې لنډه، بې له اوږدې شننې راوړم .دا ټولې لیکنې د تاند او دعوت په منلو خپرونو کې خورې شوي او هلته کتل کېدی شي او په ketabton. com زما په همدې نامه کتاب کې راټولې شوې دي.

څنګه پوهېږو، چې دا یا هغه ویې یا غونډاله ولې ناسم دي؟

لومړی :یو نوم، یو وی یا کومه غونډاله، چې د هغه ورکړ شوي نوم یا بل څه اړونده خوي ونه لري، ناسم دی.

بېلګه: اوبلن د بهېدونکو په ځای.واورې اوبلنې کېږي، خو اوبه، شړومبې، شیدې نه اوبلنې کیږي، دا بهیږي او له دې امله بهېدونکې دي. دا مو تل په ورځنې ژبه کې لروده، خو بیایې هم اوبلنوو.

دویم :یو نوم یا بل کوم وی او یا د کومې غونډالې لیکل، چې ټولیز نه وي او ټولیز کېدی نه شي، ناسم دی.

بېلګه: ی او ئ دا د یوه غږ لپاره، چې په دوه بېلابېلو بېګانو لیکل کیږي، نورو بېګانو ته نه ټولیز کیږي یا نه دی ټولیز شوی. نو دا ،، ی،، بسیا کوي یا همدا شته او دا بله ،، ئ ،، په پښتو کې نه شته.

دریم : هغه نومونه یا ویونه، چې د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي. همدا د یوه غږ له پاره دوه بېګانې او یا د سلم لپاره سلن راوړل، هغه د پیداښت بدلولول دي او ناسم.

څلورم :د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونیز دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم: بیا د پورته لنډ :پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

بیا داسې پیل کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو : سلن نه شته :د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی .دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او ټولیز هم نه دی او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن له ۲۰۰۱ څخه ناسمون دی، له دې د مخه دا ناسمون نه وو.

دوه :اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي .اوبلن یواځې او یواځې د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

دې لاندې دوه غونډالو ته پسې یادونه وګوری. په اند مې دلته دما پرېکړه یا قضاوت هم باید بدل شي.

لومړی اړیکوی : له جلالکوټ څخه ترکابل پورې.

دویم تړنوی :په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسانو پورې ځایږي.

دریم د مهال یا یو څه پای : تر نهه بجو پورې درځم

بیا : پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

یادونه : د ما په نوې څېړنه کې د ،، تر ،، مختړی د نومځاینیوي سره د حالت یا څنګه والي په څېر د نوم اوشینوم سره مل راځي، دا په دې پرېپوهېدنه چې د یوه حالت په بڼه راځي او ،، تر ،، کومه خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. یوه بېلګه راوړو:

له ما څخه تر تا پورې. په پورته ،،له ما،، او ،،ترتا،، حالتونه دي، ،، څخه،، او ،، پورې،، اړیکویونه داسې په نامه پسې ځاینیوي دي، چې له امله یې ،، له،، او ،، تر،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري. بیا هم دا ،، تر،، یواځې او یواځې د همدې اړیکوي ،، پورې،، سره راځي او نورو ځایونو کې ناسم دی.

څلور : له،، تر ،، سره پرتله کونه : دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي او دریم هم وګوری. له بلې خوا ،، تر ،، خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري، نو ورسره پرتله کونه ناسمه ده.

بېلګه: سپین له زرغون څخه ښکلی دی، خو سپین تر زرغون پورې ښکلی دی، ناسم دي.

سپین و زرغون ته ښکلی دی. سم او سپین تر زرغون..... هم سوچ بوچ ناسم ی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: ،، تر،، بې له همدې حالت یاځنګه والي بله پرېپوهېدنه نه لري.

پنځه :ئ : زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري .دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان و۱۶ ته هم ر سېدلی شي – وي. ټولیز شوی هم نه دی، چې هغه به یې هم ناسم وی.

شپږ : غونډاله -،،سږکال تر ټولو ډېر انګور شوې،، ، ناسمه ده .. دا هېڅ نه روښانه کوي او همداسې کومه پرېپوهېدنه نه لري.

که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري. په ټوله کې سږ کال ډېر انګور شوي دي یا سږکال خورا ډېر انګور شوي دي یا سږ کال د تېرو کلونو سره په پرتله ډېر انګور شوي دي یا سږکال وتېرو کلونو ته ډېر انګور شوي دي.

اوه :،،تر ډېره بریده یا ... پولې،، او هم یا ،،تر ډېرې کچې،، ناسم دي. ډېر برید یا پوله نه شته، خو له برېده یا پولې ډېر شته.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو. د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره یې کارونه ناسمه ده.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

.نوره کارونه یې د اړیکوي ده.

نهه :منځ یا منځېکی :یواځې د یوه شي یا یوه څه هندسې منځ باید وي.

نور منځ اړیکوی دی.

لس: مخ .په مخ یې دانه ده .چې پرته له داسې کارونو، چې فزیکي مخ دی، نور کارول یې اړیکویونه دي .مخ - یا مخې ته ، دمخه، مخ – یا مخه کې، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې.(که په مخ کې یا بڼه یې وي، هغه بیا سړی پرې پوهیږي، خو ،، تر،، ورسره بیا هم ناسم دی) دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کلیوالي ویېنه ده.

یولسم: همداسې څنګ او شا .په دې پوهیږو، چې کله فزیکي او کله دا فزیکي څنګ او شا موخه ورځخه نه ده. دا نور نه غزوم.

دا هم ناسم دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم: روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وایو ناسم ډئ .سم یې ناروغتون، رغنتون یا رغنځی دي. رغنځی بلل يې ماته ډېر ښه برېښي. که وخت يې وي یا راغی، نو دا باید یدل شي.

دیارلسم: د کورنیو چارو وزارت ناموخور دئ، موخوريي د دننیو چارو وزارت. د کورنیو چارو وزارت هم باید وي.

څوارلسم: بهاند. دا د بهېدونکي یا بهونکي په ځای راغلی. ښه برېښي، خو ناسم به يې ځکه وبولم، چې دا ترې پوهېدنې يې باید دوه وي. که دڅا د کورنی نوم وي، خو هغه يې خپله خوښه، خو په لیکنه او ادبیاتو کې د کاروني لپاره ناسم دئ. ژبلار ته دې پوره پاملرنه وي، چې دا ټولیز کېدی شي یا ټولیز دئ او که څنګه؟.

پنځلسم: همداسې بشپړاند، چې نه پوهېږې، دا بشپړونکی دي او که بشپړېدونکی.

شپاړسم: له دباندې ناسم رانیولي وییونه:

واحد څه ته وايي؟

موږ واحد پوره ناسم کاروو. سمه نه ده. پیداښت موږ ته هم په خپله ژبه کې پیداښتي څه راکړي.

لنډ:

یو متر = one metre = (واحد متر). کېدی شي دا المترالواحد ولیکلی شي(نه پرې پوهېږم، کړی شي راته سم يې کړئ)= ۱ م =1m

یو یا واحد یا انګرېزي one یو ګڼ دئ لکه ۲ ، ۷ ، ۱۲۰ او بس یو ګڼ. کومه اله نه ده.

متر د اودوالي لپاره unit دئ، پښتو يې یوون او عربي يې وحدة دي. دا د یوه ټاکلي اوږدوالي لپاره اله ده او دا ټاکلی اوږدوالی هم متر دئ، چې د اوږدوالو څومره والی په کچوي نه ګڼ او نه یو او نه واحد او نه one او په هرځای کې همهغه اله ده یا انډول. دا بیا لوي او وړې برخې لري، چې د بېلابېلو شیانو لپاره له دوی څخه انډول یووالی ټاکلشوی دی.

که ولرو: پنځه افغانۍ، نو پنځه ګڼ دئ او د دې لپاره افغانۍ یو یوالی یا وحدة دئ او نه ګڼ دا په دې پرېپوهېدنه چې نه یو او نه واحد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته مې یو ځو بېلګې راوړې، نور په Ketabton. Com کې، که ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مینه لري.

یوه یادونه :

دا ما ته یوه بابیزه او بې ارزښته لیکنه اوګوتنیونه نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، باید سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنیز مرکزونه لرو .له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر یو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که یو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترئ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بیا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

او له ټولو لیکلوست خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر یوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګیر دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنیز کادرونه دې دې کار ته راوبولئ .

په پای کې دې د یوې یادونې اجازه وي او هغه دا چې :دا پوهنیزه ځاننیونه نه ده، چې په یوه پوهنیزه لیکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي .

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مینه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه یا بهېدونکو ته اوبلن ووایي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوربږم .او رښتیا ډېر زوربږم .که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته دا راوښایي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي، کوم سم او کوم ناسم دئ.

موږ کره پښتوپوهان او لیکوالان لرو، چې هغوي هرومرو مرسته کولی شي، چې لږ ترلږه ماته زما د لیکنو ناسمون را په ګوته کړي او دا مرسته راسره وکړ، چې تل به مو مننندوی یم.

دتاسو د ټولو له سرې سیني ډېره مننه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له څه سره چې مخامخ کیږو، باید چې په نوم یې په پښتو هم وپوهیږو

د نوو یا لږ نوو شیانو سره چې مخامخ کیږو، نو دا اړینه ده، وپوهیږو، چې دا په پښتو څه بلل کیږي.

په ژبه یا ژبو کې ویونه څنګه منځ ته راغلي ؟ او یا موږ د څو ډوله ویونو سره مخامخ یو؟

ایا د یوې ژبې ویونه په بله ژبه انډول ژباړلکېدی یا انډول یې لیکلی شو او که څنګه او یا یې همداسې پرېږدو، لکه تراوسه مو په ټولو پوهنو کې همغه دباندني نومونه پرېښولي، له ښونځي نیول تر پوهنتون پورې، چې ګوندې ژبه مو نوره ستونځمنه نه شي؟

موږ په ژبه کې منځ ته راغلي ویونه په لاندې درې ډوله وېشو:

لومړی: هغه ویونه چې د پیداښته را سره د اړتیاو له امله منځ ته راغلی یا راپیدا دي. دا ډول ویونه په هره ژبه کې انډول لري. داسې ویونه یاویی، چې په یوه ژبه کې وي او انډول یې په بله ژبه کې نه وي، ډېر کم دي. دا سې کېدی شي، چې د یوې ژبې یوه وي ته په بله ژبه کې څو انډول وییونه شتون ولري.

دا ځکه داسې ده، چې د هرې ژبې ویونکي دا له سره مل ستونځې همغه ستونځې دي.

موږ چې په پوهنه کې نومونه کاروو، نږدې ټول یې عربي دي او موږ یا زموږ پوهانو دا جرآت نه دی کړی، چې د دې عربي وي لپاره پښتو انډول ولیکي او یا شاید په هغو وختونو کې به داکار ستونځمن وو، ځکه پوهنه مو باید د لومړي ځل لپاره له عربي یا فارسي رانیولي وی، چې له هغه وخته یې دا پښتو راته اړیین یا د پښتو انډول راته- لکه اوس هم - نابلد برېښېده.

بېلګه: پښتو غونډوسکه یا پنډوسکه او که غواړئ توپ، الماني او انګرېزي یې بال، چې د عربي د کرې سره انډول دي. باور وکړئ، چې ما افغانستان د علومو اکادمي، نصاب او د پوهنتون له استادانو پوښتلي، چا یې راته سم ځواب نه دی راکړی پرته له یوه ملا صیب څخه چې هغه په عربي پوهېده.

موږ ته دا خپله غونډوسکه داسې لږ همداسې بې ځایه یا کم ارزښته برېښي یا همداسې د لوبو یو شی، چې ګوندې دا په پوهنه کې غواړي، چې په ځمکګچپوهنه کې د کارولو ښه نه راته برېښي، ځکه ورسره بلد نه یو، خو کره یا بال همدا شی دی، که غواړو او که.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم : د هغو شیانو نومونه، چې د تخنیکي ودې سره جوړشوو شیانو نومونه دي. دا زیات یې هغه نومونه دې، چې د دې جوړ شوي، جوړوونکو کسانو ژبو څخه منځ ته راغلي، چې زیات یې د همغو ژبو د پیداښتي ګډوله نومونو څخه موخه ور جوړ دي.

په پوهنیزو نومونو کې هم داسې ده، چې هر نوم د خپل ځان لپاره یو کره پیژند لري، چې د همغه پیژند له مخې دا بیا د یوې ژبې وی یا نوم د بلې ژبې د نوم سره د انډول له مخې پرتله کیږي. راځې چې وګورو، چې په پښتو کې دا نومونه څنګه برېښي؟

زه دا د نومونو انډول د شمېرپوهنې څخه ستاسو مخ ته ږدم. دلته تاسو یواځې یو څه ته وګورئ، چې دا سم دئ او که؟

دا چې دا په پښتو کې سختیږي او که اسانیږي، ورځنی دې شي او که؟

په دې سملاسي پرېکړه مه کوي، دا د روښانوني په څېر ولولئ او فکر یې په سمون او ناسمون وکړئ.

موږ به دا په لاندې ډول روښانه کړو، چې یو ویي څنګه ویيکتاب یا ډکشنري کې روښانه او شنل کېدی شي:

له پیله یوه یادونه: دا چې په مسلکي اړخ کې دا اړیین دي او که،نه؟ دا بله خبره ده، خو دا له دې امله غوره دي، چې په پښتو ژبه کې یې انډول څه شی دئ او دا لړ ترلړه د ژبپوهانو د مینې سره سمه وي.

بېلګه : function (لاتین ویي دئ خو دې نورو ژبو هم دا نیولی او د خپلې ژبې انډولی یې هم ورته لیکلی او په ورځني ژوند کې پرې پوهېدنه یې دنده ده): په شمېرپوهنه کې موږ د انګرېزي د function او الماني die Funktion دا وییونه په خټه کې لاتین دي اوعربي تابع څخه چې دا څه شی دې او د پښتو انډول به یې څه وي؟

د فنکشن مانا په ورځني خبرو کې دنده ده، خو شمېرپوهنه کې فنکشن ته په انګرېزي mapping وایې او الماني کې فونکڅیون ته die Abbildung (دې ته دې پام وي، چې ځنې شرطونه په کې شته، چې هغو ته موږ دلته ګوته نه نیسو) وایې. د دې انډول په پښتو کې څېرونه ده. په عربي چې موږ یې کاروو تابع ورته وایي، چې په پښتو د څېروني انډول ترې پوهېدنه نه ده، چې روښانه به یې کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژند يې: فنکشن د يوې ډېرۍ هرتوکي د يوې بلې يا همغۍ ډېرۍ په ټيک يوه توکي ځېره کوي، يعنې په الماني ابيلدن کوي او انګريزي يې مېپينګ کوي او موږ ورته اړين بايد ووايو چې ځېره کوي. نورې پېچلتيا پسې نه ځو، خو دلته پوهېږو، چې په پښتو به دې ته ځېرونه يا ځېره کونه ووايو.

f : x -> y

په خواشينۍ بايد ووايم، چې زه دا ايکس توکی دی، له لوي ايکس او داسې نور نه شم ليکلی، خو موخه مې ترې شمېرپوهنيز څه هم نه دي، روښانه کوو.

په پورته کارونه کې د ايف دنده ده، چې ايکس په اپسيلون ځېره يا مېپينګ يا ابيلدن کړي، نو له دې امله دې کارونې ته په انګرېزي مېپينګ، الماني ابېلدونګ، چې پښتو اندول يې ځېرونه يا ځېره کونه ده او نه بل څه.

په پورته کارونه ايف کې ايکس او اپيسيلون دواړه واريابلې، عربي يې متحولې، چې پښتو اندول يې اووښتونې يا بدلېدونې دی. ايکس خپلواک او ايپسېلون بلواک دی، ځکه چې د اپيسيلون ارزښت د ايکس په واک کې دی.

دا چې په عربي کې ورته تابع، وايې موخه به يې ترې اپيسلون وي، چې هلته ځېره کيږي او هغه د ايکس تابع دی، نور – لکه د انګرېزي او الماني په ځېر- نه پرې پوهېږم.

اوس به نو دا په پښتو داسې ووايو: کارونه (زما په اند چې اړيينه به نه وي، چې عمليه ورسره وليکم) ايف ايکس په اپيسېلون ځېره کوي يا د ايف کارونې سره ايکس په اپيسيلون ځېره کيږي. چې لومړۍ يې خپلواکه او دويمه يې بلواکه اووښتونې ده (اوړېدونې نه ليکم، ځکه چې اوړېدونې يو بل څه ته وايي که يوه کړه ولرو او هلته يو موټر ځي او داسې يوځای يا ښه يې ټکی راشي، چې دا موټر په دې ټکي د لور څخه واوړي يعنې لور داسې بدله کړي، چې په کړه پاتې شي، نودې ته اوړېدنه او دې ټکي ته اووړونټکی (په الماني کې ورته Wendepunktوندې پونکت وايی او عربي کې نقطه انعطاف وايي(په ورځنۍ خبرو کې وايو، چې هغه انعطافمنونکی نه دی په دې ترې پوهېدنه يا مانا، چې له خپلې خبرې نه اوړي)) وايو). دا اووښتونې او اوړېدونې به سره په همغه پرې پوهېدنه وي، خو که په شمېرپوهنه کې يې غواړو وکاروو، نو بايد د کارونې موخې يې سره توپير کړای شو، ځکه يو نوم په پوهنه يا شمېرپوهنه کې د دوه شيانو لپاره نه کارول کيږي.

يا د فنکشن دا پېژند لنډ بې له بېلابېل دولونو: په شمېرپوهنه کې فنکشن يا ځېرونه د دوه ډېريو منځ کې اړيکې دي، چې د يوې ډېرۍ (د خپلواکو اووښتونو ډېرۍ، د خپلواکو ارزښتونو -) هر توکی د بلې ډېرۍ (ځېره ارزښت ډېرۍ، بلواک - ، اووښتونې -، بلواک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت -) په ټیک یوه توکي څېره یا تنظیم شي. دا د فنشکن کلیمه په ادبیاتو کې په بېلابېل ډول پېژندل کیږي یا بېلا بېل پېژندونه ورکول کیږي. موږ یې نور نه څېړو.

راځئ چې اوس لنډ یو بل شمېرپوهنیز نوم هم وڅېړو:

دفرنشلشمېرنه: دا د لاتین څخه دی، پښتوانډول یې کمښتشمېرنه راځي او په شمېرپوهنه یې کارونه په نږدې همداسې موخې ده. دا په هره ژبه کې د همغې اړوند موخې له پاره کارول کیږي، چې په ګوته کوو یې.

انډول یې یا ښه بلل یې عربي مشتق، الماني die Ableitung او انګرېزي یې derivative دي، دا څه کارونه ده؟

لنډ: په دې کارونه کې د څېرونې- ارزښت یا فنکشن - توان په یو کمیږي. دا په دې ترې پوهېدنه، چې د ارزښتډېرۍ توکی په یوه توان راکمیږي، له دې امله یې د پښتو انډول هم رابېلېدنه ده. په دې نورو دوه ژبو خو پوهېږم، چې انډول یې رابېلیدنه ده، خو ګومان مې دی، عربي کې به مشتق هم - چې اشتقاق به په کې راځي- د رابېلېدنې په پرېپوهېدنه وي.

دا بېلګې لږ ستونځمنې دي. راځئ چې یوه ساده بېلګه یې هم راوړو.

موږ په ښونځې کې مثلث لوستلی او باور وکړئ، چې په هغه پښتو انډول پرېپوهېدنه یې دا اوس هم نه پوهېږم، خو د الماني او انګرېزي نومونو په پرېپوهېدنه یې پوهېږم، تاسو سره یې ګډوم.

انګرېزي یې triangle، الماني یېdreieck

دلته له همدې سره له دې ستونځې مخ شو، چې د انګرېزي انګل خو په الماني کې وینکل Winkel ده، نو دا څه خبره شوه.

په المان کې له کرښو رابند جوړښتونه لکه پښتو کونجونه او ګوډونه (Ecke) لری، چې د کونج انډولی وینکل او ګوډ انډول یې اېکې Ecke دي او په انګرېزي کې لکه فارسي کې هم یواځې انګل یا زاویه لرې. دا په دې ترېپوهېدنه چې په پښتو کې هم دننني کونج او دباندني ګوډ دی(موږ ورته د کندهار شاوخوا ځایونو دي ته ګوټ هم لرو، خو نه پوهېږم، چې هغه هم همدا ګوډ دی او که څنګه؟ دا به ژبپوهانو ته پرېږدو).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما له دې امله دامثلث د الماني ژبې په څېر درېکونجی نه دی لیکلی او انډول يې درېګوډی دی. یو چا راته وویل، چې ګوډ خو ګوډ ته وايي ، دا په دې پرېپوهېدنه، چې یو څوک ګوډ ځي. زماځواب وو چې څوک پښه سمه نه شي غزولی ګوډ دی او دلته هم چې دا کرښه سمه نه ځي، نو ګوډ جوړوي.

اوس به راشو يو څو نورو تخنيکي نومونو ته:

یو – په فابریکو کې پټۍ دي، چې کار ګر مالونه پرې باندې ږدي، هغه ځغلي او دا مالونه یا شیان له یوه ځایه بل ځای ته وړي.

دوه– چې په مغازو یا سترو پلورنځیو او یا نورو دګڼوګوڼې ځایونو خلک ښکته-پورته کیږي د هغو لپاره هم دا پوړۍ جوړي دي، چې څرخي او همداسې په هوايي ډګرونو کې داسې پټۍ دې، چې هغه تل په خوزښت کې او مسافر یا په دریږي او یا پرې ځي.

درې – دا څېره شوې اله:

په فیسبوک یا مخکتاب کې مې هغه تېره ورځ د لاندې خوندیونې سره یوه لیکنه خوره کړې وه. داسې څوک ورسره ډېر خوش نه وو، چې ګوني زه داژبه سختوم او نوي ویونه پیدا کوم. زه په ژبه کې د نوي ویونو پیداکولو سره سم مخامخوالی لرم او چا چې پیدا کړي هغه هم تول یا زیات یې ناسم دي، نو له دې امله دا لیکنه(په دې هکله مې کتاب په کتابتون کې کتلی شی او یا په همدې خپرونه کې هم).

پرون مې د بوټ سره ستونځې پیدا کړي. د درځتړونی، راکښنپټری لوېدلی وو. که د تړوني تړنپټری؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه: الماني - Zip verschluss oder Zipp یا Reissverschluss انګرېزي zip fastener یا لنډ zipper ستاسو خوښه، چې په څه ترې پوهېدنه يې په پښتو خانونه وپوهو او که نه او یا به زما ناسمونو چېرته وي؟ زه يې د پښتو د نوم سره نه یم مخامخ شوی.

بیا یادونه: د بلې ژبې هر وي لپاره که د پښتو ویی وي، نو هرومرو دې وکارول شي، دا ساده او د راتلونکو لپاره زر پوهوړ دي.

دریم : هغه نومونه دي، چې د اړتیاوو سره سم منځ ته راغلي، خو دا د هغه چا یا هیواد د ژبې نومونه دي، چې دا نوم په کې د لومړي ځل لپاره کارول شوی او په بله ژبه يې موخه وره ژباړه نه کیږي، چې دا بیا همهغسي نیسو، لکه د عربي معیار ، چې د لاتین د ستاندار(ایستاندارد ناسم دئ) سره انډول دی.

زموږ پښتانه لیکوالان غواړي، چې دا معیار یا ستاندار هم په پښتو کړي، خو دا په پښتو کې انډول نه لري، لکه په دې نورو ژبو کې برته له عربي، چې زما په ګومان ستاندارد او معیار سره انډول دي.

خبره اوس دا ده، چې موږ پښتانه د هغو ویونو لپاره، چې انډول يې هرو مرو شته وي، په پښتو انډول ولیکو او که نه کار ورسره ونه لرو، لکه تراوسه مو، چې ورسره نه دي لرودي او که لږترلږه په هغه انډول يې باید وپوهېږو.

یادونه: نومجوړوني هرومرو ناسمې دي. په دې هکله مې د ټولو جوړشوو ویونو یو کتاب لیکلی.

په خواشیی باید ووایم، چې نه يې څوک ردوي او نه يې هغه زیاتو يې په خپلو لیکنو سم کړي، بیا یې هم وګوری.

زما کتابونه هم وګورئ او که څه درته ناسم برېښېده، نو اندونه به سره ګډ کړو، ژبه د ټولو ده او دیوه یاڅو کسانو ملکیتنهدی، راځې، چې پهګډه يې ستونځوبي ولټوو، له دې امله مې برېښناپته.

زما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمالیکنې او ژباړې که د هغه مسلک له مخې درته مناسب او ښې نه برېښي، هغه مو خوښه، خودا چې په دې شمېرپوهنیز او فزیکي نومونو د پښتو په انډول پوه شو، خو داهم اړیین دی، چې ویې ګورئ او ډېر یې وګورئ، دا ژبمینوال او ژبپوهان هم . سم او ناسم انډول دې یې راته په ګوته کړئ، که مینده مو.

یوه پای یادونه : که چېرې د ژبې ویونه ډ ډېر وخت لپاره او بیا په پوهنو کې ونه کارول شي، نو دا په ژبه کې له منځه ځي او همداسې به وروړو دا نور هم له کاره وځي، چې بیا د ولس لپاره د ژبې، د خپلې ژبې اړتیا له منځه ځي او دا ژبه پخپله ورورو له منځه ځي. دا اوس هم که تاسو زموږ د پښتنو لیکنې وګورئ، هغه دباندني ویونه هم ډېر کارول کیږي، چې خپله پښتو انډول یې روښانه شته وي. لیکنو ته پام وکړئ، خو ځان ته به هم ګوته ونیسم، چې زه نه پوهېږم، زما لیکنې به څومره له دې امله هم چې دباندني یا د بلې ژبې ویونه نه کاروم، نیمګړې وي او د کوم د خپلې ژبې لپاره مې باید کوم د بلې ژبې وی کارولی وی. مرستې ته مو هرکلی کوم.

ګڼ شمېر

(دا څه دي او یاڅه پرې پوهېدنه لري؟)

زه له ډېر وخت څخه را په دېخوا ګورم، چې زموږ ډېر لیکوالان او ژبپوهان دا ،، .... ګڼ شمېر انسانان. ....،، یا یو بل څه خو ګڼ شمېر لیکي.

زه یوائې دومره پرې پوهېږم، چې د لیکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه کې نه ده، موخه د دې دوه ویونو ګډه کارونه کې ده، چې څه ترې پوهېږو.

ما ته خو دا ،، ګڼ شمېر،، څه نه وایي او یو بېځایه او بېموخې د ،، ګڼ،، او ،، شمېر،، سره یوځایکېدو کارونه ده.

زه خو په دې نه پوهېږم، چې ،، ګڼ شمېر،، به څه وي. زه په دې اند یم، چې دا لیکونکي یې هم په ترېپوهېدنه نه پوهېږي، چې څه به وي، خوخوند یې ورکړی او لیکي یې. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره بخښنه، چې دا فکر هم راته راځي، چې دا ازار یا زورېدل لوي ځښتن دماپه برخه کړی، چې دما ورته پام را اوړي او دبل چا ان تر ژبپوهانو پورې يې ورته پام نه وي. داسې به نه وایم، چې موږ تراوسه نه پرې پوهېږو. ډېره بخښنه راته وکړی، خو دا داسې لږ سکوندل دي، چې یا مې باوري کړئ او یايې راسره ومنئ). دا ازار لکه چې يواځې ما ته شوی چې ،، په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، عنوان لاندې مې يو کتاب هم په ،، کتابتون.کوم،، کې شته.

موږ پوهېږو، چې د لیکونکو موخه به څه وي، خو داسې څه، چې ترې نه شو پوهېدلی، چې موخه به يې دایا داوي، راوړنه ناسمه ده. د لیکونکي موخه ده، چې ،، ډېر کسان. دا ګڼ شمېر خو د ډېر په ترېپوهېدنه نه دي.

ګڼ کسان، چې سره تنګ نښتي ولاړ وي. دلته ګڼ د متعدد په پرېپوهېدنه دی.ډېر ګڼ کسان هم ناسم دی، که موخه ترې د ګڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور هم سره ونښلي، داسې ،،ډېر ګڼ،، او نه ډېر کسان، چې ګڼ وي.

همداسې ډېرشمېر هم نه شته، خو په شمېر ډېر (یو څه چې وشمېرل شي او د هغې ګڼون یاتعداد جګ وي، نو کېده شي، چې دا تر اوسه ورسره بلد شمېره ولیکو، خو دا هم باید په جګه کېه(ځنې لیکونکي به ورته جګه شماره ووایي (په دې هکله مې هم لیکنې شته او یوه بله لیکنه هم پرې لرم)).

خو په هره موخه چې وي، کارونه يې ناسمه او د هغې غوښتونې موخې لپاره بېموخې کارونه ده.

په ډېره خواشینۍ باید ووایم، چې په پښتو کې د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دی، چې زه بایدملامت وم. که ما تاسو ملامت کړئ او ما ته زما د بې مسؤلیت کار ناسمونونه وښایئ، نوماته بیا مناسبه جزاوټاکئ په دواړو سترګو به يې منم.

وړاندیز: د ناسمون له امله شهادتنامه راڅخه واخلئ.

په هکله يې د درانه ببرک لیکنه او دما ځواب

د موزیکي شکیدلیه کته
زه چې دې لنګه ټینګووم بازو دې ځینه
ګرانه شینواریه!
زه غواړم چې ستا په لیکنه لږ انتفادی نظر ولرم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱)-دا څه دي او یاڅه ترې پوهېدنه لري؟) ، دا جمله داسې بهتره ده: دا څه دې اویا څه ترې پوهیږی!
۲ -زه یواځې دومره پرې پوهیږم، چې د لیکونکي موخه به څه وي، خو زما موخه په موخه.............
پورتنۍ جملوکې دوه کامې بې ځایه دي او د چې حرف یې سره یو ځای کوي
۳ -ګڼون – دا کلمه مصنوعی جوړه شوې کلمه ده او د هیڅ سیمې په خبرو کې مې نه ده اوریدلې خو که یې ګڼنه ولیکی نو سمه به وي لکه شمیر- شمیرنه
ګڼل- ګڼنه
وتل- وتنه
۴-د ګڼ کسانو ډېروالی وي، خو که موخه ترې نور.....———— په دغه ځای کې کامه نه شته ځکه چې د ربط کلمه لري-چې
۵-هغې ګڼون یاتعداد جګ وي، نو کېده شي، چې- تعداد جګ وي؟ یعنې ډیر وي؟ هو! دوه کامې دواړه نه شته.
۶ -خو په هره موخه چې وي، کارونه یې ناسمه او د هغې غوښتونې موخې لپاره بېموخې کارونه ده. کارونه= کارها
کارونه= بکار بردن
۷ -ووایي؟ نه! و وایي - ځکه چې دوه جلا کلمې دي
۸-په ډېره خواشینۍ باید ووایم، چې په پښتو کې———— سم یې: په دیره خواشینی باید و وایم چې...
۹-د سمون له امله دما اند دتاسو د ټولو اندونو او لیکنو سره په مخامخوالي کې دی، چې زه—- سم یې: د سمون له امله زما اند د ستاسو اندونو .... کې دی چې.....
۱۰ -نوماته بیا مناسبه جزاوټاکۍ————سم یې: نو ما ته بیا مناسبه جزا و ټاکۍ

پورته لیکنې ته دماځواب

ګران ببرک صیب! ډېره مننه، چې دا دما یا زما د لیکنې په هکله مو ستونځې ګاللي.
هیله ده، د ما د اند سره، چې له ،،ګڼ شمېر،، څخه څه نه پوهیږو او دامې د لیکنې بنستیزه موخه وه، هم اند وي.
په ،، پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه،، د نامه لاندې مې کتاب شته، چې د ویونو سمونونو لپاره یې جوګه یم.
د ما په اند خو موږ لاتر اوسه په هیڅ یوه پوهنیز څه کې دا کټ لا جوړ کړی نه دی، نو لنګه خو یې لا څه کوې، چې وروستۍ خبره ده (د ولس پرمختګ د ژبې د پرمختګ سره مخامخ او په ښټ اړیکې لري).
یوه پیلیادونه: کله کله – چې باید مخه یې ونیول شي- دما څخه –شاید له نورو څخه هم- دا د ببلېدني تکمه ونه وهل شي، نو هغه اړینه ببلونه پاتې شي، د دې بخښنې غوښتنې ته هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید اړتیا پیدا نه شي او هرڅه په یوه پوهنیزه لیکنه کې سم ولیکل شي. دا چې دا ناسمونونه منځ ته راغلي، بخښنه دې وي.

ستاسو لیکنې ته:

۱ ـ ته: په دې کې چې کومه غونداله به ښه وي، څه نه وایم، خو دومره وایم، خو د دې لپاره چې ،،معني،، ولیکم، ماته دا د پښتو ،،ترپیوهېدنه،، موخوره برېښي. ستاسو له اند سره هم هم اند یم.

یادونه: په پورته کې د یوې ،، چې ،، څخه د مخه او وروسته بېلېدنخښه یا دمکۍ او که غواړۍ کوما نه شته.

۲ – ته: په دې بېلېدنخښو، دمکیو(دمه کیو؟) یا کوماوو کې، چې څنګیزې غونډآلې یا نوره ښه یې: څنګغونډالې بېلوي، زه په خپل اند یم. دلته باید بیا د څنګغونډالو پېژند راواخلو او د هغې له مخې به بیا خبرې په وکړو. دا به هم په یوه لیکنه کې بیا وګورو او خوښ به شم، چې اند دې د ځان سره ولرم.

۳ – ته: خبره دې سمه ده او د ،،ګڼل او شمېرل،، باندې یوه لیکنه لرم، که هغې کې دې هم راسره مرسته وکړه، خوښ به شم.

داسې لړ یادونه: ګڼل، ګڼنه، ګڼ، ګڼون... موږ دلته ګڼل او ګڼې سره بلد یو، دا نور به سره بیا ګډ وڅېړو.

۴ – ته: دلته هم لکه د مخه زه په خپل اند یم. که د ربط کلیمی څخه مو موخه Konjunktionوي، نو د دې اندول ما ته په پښتو کې ترنویونه برېښي او هغه ترنویونه ،، یا،، او ،، او ،، او نور دي. ګومان مې دۍ چې ،، چې،، به ترنوی نه وي(؟؟؟).

.

۵ – ته: دابه هم په اړونده لیکنه کې روښانه کړم. دا هم د تېر په څېر.

۶ –ته: په دې پوښتنه کې به هم داسې هم اندوالی سره ونه لرو. دا ستا به سمه وګڼو، خو بیا نو باید ولیکو: کاره ونه. داسې لیکنو کې د سېلبو بېلولو او یا مورفېم بېلولو په هکله باید بیا خبرې وشي.

دا سمه ده، چې د یو بل ترېپوهېدنې سره توپیر لري، خو دا یو د کار زیات دۍ او دا بل خو همغه ستاسو په موخه دۍ، خو دا هم بیا د اوږدو خبرو لپاره یو څه دي، چې په لیکدود کې بیا داسې ټولو ویونو ته یو پام وشي، خو داسې ویونه په ټولو ژبو کې شته او سړی ترپیوهېدلی شي

ځغلونه(ځغله وونه یا ځغلوونه): داسې ستونځې په ټولو ژبو کې شته، ډېره به یې پېچلې کوو نه.

یادونه (ستاسو په اند، نو دلته بیا دا یادونه هم یادوونه ولیکو): همدا اوس مې یوه لیکنه له الماني ویکي څخه کاپي کړه، چې همداسې د نورو لیکنو په مټه به دا څنګیزې غونډالي یا څنګجملې سره یوځای وڅېړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ – ته: ووايې، ووايه!، وکړي، وکړه!، وځغلي، وځغله! او نور. په دې ویونو کې ،، و ،، له نور بېل څه ترېپوهېدنه (په بخښنه، چې زه لا په دې خپل نا ښکلي لیکنډول پاتې کېږم. په دې کې مې يوه موخه شته) نه لري. دا یو فونیم دی،خو د اړونده وي پرته ترېپوهېدنه نه لري یا څه ترې نه شي پوهېدل کېدی. په ،، د هغه کتاب،، غونداله کې د ،، د ،، یوه ترېپېږهېدنه لري، ځکه چې د خاوندوالي مورفیم دی.
د ،، دما، زما، یما،، په هکله یوه لیکنه دما په یاد کتاب شته او بله لیکنه هم پرې لرم، هیله ده – که زړه دې غوښتل – چې ویې ګورې. (په ،،هیله ده چې ویې ګورې،، کې بیا بېلېدنخښه نه شته).
ګومان مې دی، چې له دې سره به مې دا نورې پاتې ګوتنیونې هم په ګوته کړې وي.
هیله ده چې ډېر مو ستړي کړي نه یاستی

زما(دما، یما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د م ک ملګرو څخه کړې وه.

لرو: یما، یموږ، یتا، یتاسو، زما، زموږ، ستا، ستاسو، دما، دموږ، د تا، دتاسو.

دژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

په هکله یا ځواب کې د ګرانو م ک ملګرو اندونو داسې لنډیز:

یو ا: ځنې په دې اند دي،چې ګوندې لیکنې ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته رااچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده ویېنډولونه دي او درېواړه سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زموږ، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لږترلږه الماني کې یې انډول نه وي. پیداېښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنبال. پیداېښتي ځانګړنې یې هم ځانګړې لارې لري.

دما د م ک ملګرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره خواشینۍ باید دا هم ووایم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستئ او دا هم د ما د ملامتۍ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه ګورو، چې زما لیکنه بیا څنګه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو اباده بنولکیږي.

یادونه: زه پوهېږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل يې نه پوهېږم، چې کوم دی او ولې؟

ایا په دې ګوته پورته کیږي او که پوهنیز دلایل راوړل کیږي؟

که چا داراته ولیکل چې دما اند ناسم دی او که نه نو څنګه؟

د پوهنې وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلګه، چې د عربي مایع لپاره يې انډول پیدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو باید ،،اوبلن،، ولیکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا یوائې او یوائې د واورو - چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلایل مې راوړه، نه منل کېده، چې ګوندې زما يې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې ګوندې ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پیدابښته شته او پیدابښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې لیکنه شته.

دموږ ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې یوائې دما ورته فکر شوی او په هکله مې یو کتاب لیکلی، چې د کتابتون.کوم درنې خپرونې کې خور دی.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندې دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلایلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکی منم يې، چې وړاندیز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکتري راڅخه واخلی، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بیايې راسره ومنی او د ستونځو ګاللو لپاره راته د پښتو ډاکتري راکړی. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله يې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (ګرامر)

دویم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ویونه.

تاسوچې همدا شمېروني ته ورکړی، داکتابونه درته درکوي او یايې کتابتون.کوم کې کتلی شی.

اوس دا لاندې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – زه به هیڅکله هم داسې څه ونه لیکم، چې یوه پوهنیزه موخه مې په کې نه وي او دما په اند یو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېځایه نه نیسم.

داسې نه وایم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنیزو خبرو کې یواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په یاد یې راړم داده، چې ماهیڅکله داسې وی نه دئ کارولی، چې ما جوړ کړی وي او موږ ورسره بلد نه یو، خو زما د لیکنو سره دا نابلدتیا شته، چې دباندني ویونه په کې یانه شته او یا ډېر کم دي، خو ناپوهوړ څه مې نه دي لیکلي.

۲ – ایا دا لهجه یا بلډول ویېنه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ –م کې ګوته ورته نیولشوې.

لهجه یا بلډول ویل نو څنګه وي؟

لهجه د یوه وي ځای اړوند بېلابېلو ویلو ته وایي، لکه: یما، یمو، یتا، یتو، یموږ، یمیږ. دلته دا ،، ږ ،، هم په درې ډوله ویل کیږي، چې دا هم بیا درې لهجې یا بېلابېلې ویېنې دي او یا دا: موږ کور ته ځو. یو ډول ویېنه او بله ډول ویېنه یا لهجه ېې: میږ کېر ته ځي (که دا مې سمه نه وي لیکلي، راته سمه یې کړئ او ماته به بخښنه کوئ).

۳ - دا ما چې یې په هکله پوښتلي، دا د یوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکیت یا خاوندوالي لپاره نومځاینیوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرونوم یانومځاینیوی دئ او انګرېزي کې یې my دئ.

د دې لپاره موږ په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده یو یې باید سم وي، که څه هم پیدابښت ناسم څه موږ ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي یا بدلیږي.

موږ وایو: لومړی کس: یما،زما،دما،

دویم کس: یتا، ستا، دتا

دریم کس:د هغه (دهغې)

دا درې ډوله نومځای نیوي دلومړي او دویم کس لپاره دي او د دریم کس لپاره ځانله ،، د هغه(دهغې)،، دئ. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله لیکنې کړي، چې ما یې لیکنو ته په خپل ګرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله لیکنې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغې)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغې)،، سره د یوه وی په څېر نه او بېل لیکلکېدی شي یا کیږي، نو دلته به ووایو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دئ او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، ټولیز کېدنه: که داسې ترې پوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلار له لارې سم وي.

نو: له دې دریو څخه د ژبلار له لارې دما، دموږ، دتا د تاسو، د هغه(هغې)، هغوي سم دي او بس.

یادونه یا زماټینګار: تر هغې، چې تاسو ګرانو لوستونکو دانه وي رد کړی یا د دې بل سموالی راته په دلایلو نه وي راښولی، نو دا به سم وي.

ماته به بخښنه کوی، که ستړي کوم مو.

په هکله یې لیکنې او ځوابونه

غلام حضرتجنوري 3, 2021

سلامونه

د ګران او ښاغلی او مَیَن او خوارکی کښ " میړی صاحب " توپیر له میړی سره دا دی چې

میړی د خپل ځان او خپلی ګېډی د تأمین پخاطر زحمت ګالی او وچ مړ مَلَخ ئې تر اُربوز نیولی او خپلی هستوګنځی ته ئې وړی

خو

"ګران میړی صاحب " خپلو ګرانو وطنوالو ته د ژبنی خدمت په انګېزه خپلی ګوتی او قلم د خوَلو له لاسه لانده خیشته کړی دی ، خواری او خوَلې او زحمت او لېونی مینه ئې د ستائنی وړ ده

خو

کوم دئ هغه نر چې " میړی صاحب " ته ور ږغ کی:

ورور جانه! موږ په ژبنی هستوګنځی کی غزېدلی ښتانه اوسمهال ډېره اشتها نلرو او نه هم د لوړی احساس کوو ، د وړمی ورځی او پرون ورځی او نن ورځی جوړه سوې پالوده مو دا ګړی بس ده (هسی د ګېډی ډکېده مو موخه ده پدې ناډاډمنو حالاتو کی.(

ښاغلی میړی صاحب د المانی ژبی د اسمونو د ارټیکل په انډول غواړی دا نسخه د پښتو سترخوان ته هم ډالۍ کړی، حال دا چې د المانی ژبی نسب او ژِن له پښتو سره ډېر توپیر لری

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني ژبه کې اسمونه د ارټیکل تابع دی یعنی دا د die او der او das دیکتاتورانه حاکمیت دی چې زه باید ووایم meine یاmein
امّا
په پښتو ژبه کې هیڅ بندیز او محدودیت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توگه ویلای سم مثلاً
زما سدرئ
زما لستونړئ
زما گَرَک
زما شلومبې
زما بوټونه
بله خبره دا ده:
د ډول ډول لهجو شتون یو طبیعی څیز دی
خو
لیک او لیک دود د یو لړ قواعدو تابع دی چې یو لدې قواعدو څخه د " یووالی یا یو رنگی " مسئله ده
بناً
که
احمد ولیکی مثلاً: دِما یا دَما قلم
محمود ولیکی زما قلم
حامد ولیکی ایما قلم
نو
دا به یو ډول ښورښ او انارشی را منځته کړی.
بل عرض می دا دی:
دا به ومنل سی چې د بشری ټولنی په لمنه کې ځینی ژور بدلونونه د یو کس پلاس په یوازی سر را منځته سوی دی خو هغه بدلونونه په نورو ډگرونو کی را منځته سوی دی نه د ژبی په لمنه کی.
د ژبی په لمنه کی انقلابونه او بدلونونه کوم مشخص او ځانگړی لاربنود او رهبر نه لری بلکه دا یوه دسته جمعی او د گډ کار پروسه او پروژه ده.
سره لدې
د بخیل او حسود کس دی کور وران سی
که ښاغلی میرِی صاحب د خپل نه ستړی کیدونکی تلاښ په ښو پایلو ډاډمن وی نو ور ته همیشه د بریالیتوب هیله لرو.
وگورو چې مثلاً ۴۹ یا ۵۰ کلونه وروسته به " **دِمونگه** " پښتو کومه بنه ولری؟
په هره توگه
که مو " پښتو " د سمون په غبرِه کی خاندی یا نه خاندی او وخاندی یا نه وخاندی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو
کلکه هیله لرو چی " پښتونولی " مو د سمون د غیږی سره پُخلا سی

دما ماخان یادونه:

ګرانه غلام حضرته ډېره مننه چې لیکنې مې ګورې، د ګوتڅنډنې سره او په دې خوښېږم.
دما لیکنې راڅخه ډېرې غزیږي، زه خو کم وخت لرم، خو وخت لرم، ځکه بل کار مې نه شته پرته له لیکنو او په دې لیکنو ځان هم روغ ساتم.
ستاسو د مینې ډکې لیکنې څخه په ډېره مینه مننه.
ستا لیکنوته یو څو یادونې:
لومړی: پورته مې ولیکل، چې لیکنې د خپلې روغتیا لپاره کوم او د بل چا لپاره یې نه کوم، خو که د چا په کار راتلې او ګټه یې ترې اخستلی شوه، ورته خوښېږم او که د چا په زیان وې، نو ډېر به خوابدی شم او بخښنه به وغواړم، خو چې دا بدې یې راته څوک په ګوته کړي.
زه د خپلې ژبې لپاره د الماني ژبلار څخه ګټه اخلم، موږ خو یې داسې لیکو، چې کله ناکله یې زه هم په هکله دې لیکنو ته اړ کېږم.
تاسو چې کومې اندېښنې لرئ، دلته خبرې نه په کوم، هغه دماپه ګومان دما په لیکنه کې ټولې ځواب دي. تاسو لیکئ:
۱ - ،، د ژبی په لمنه کی انقلابونه.... ،،
زه ګوره نور انقلابي نه یم، هغه څه چې په ژبه کې دپیداېښتې لارو سم، زموږ ژبې ته څوک ناسم راننباسي، د هغې په هکله لیکنې کوم او دلایل مې تل راوړي، چې هر څوک یې ردکولی شي. داکار نه کیږي، چې ګوندې زه به لیونی یم یا زورور. زورور خو نه یم او په دې بل یې نه پوهیږم.
تاسو لیکئ:
۲ - ،، کوم دئ هغه نر چی " میری صاحب " ته ور ږغ کی: ،،.
دا کار خو هرڅوک کولی شي، ته خو لا د هر بل څخه ښه، چې ما ته دما ناسمونونه په ګوته کړي، په پوهنیزه دلایلو ودان، نوبیا خو دومره بدخویه یا زورور هم نه یم، چې دوام به ورکړم.
تاسو لیکئ:
۳ - ،، په پښتو ژبه کی هیڅ بندیز او محدودیت او الزام او قاعده شتون نلری او په خپلواکه توګه ویلای سم مثلاً ،،.
ټولې ژبې پیداېښتي دي او پیداېښت د پیداېښت د لارې سره سم ژبلارې هم پیداکیږي، چې دا هم د انارشي مخه نیسي، د په دې ترېپوهېدنه چې څوک هر څه هرڅنګه باید ونه لیکي.
تاسو لیکئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ ـ ،، که ښاغلی میړی صاحب د خپل نه سترړی کیدونکی تلاش په ښو پایلو ډاډمن وی نو ور ته همیشه د بریالیتوب هیله لرو ،،.
که څوک ډاډمن نه وي، نوبیا دې ما ډاډمن کړي،
۵ ـ د ګډ کار پروژه: داخو ښه خبره ده، خو که د ګډکار کېدا شوني نه وي، نو بیاورته لاس د ځنې لاندې هم نه شو کښېناستلی.
هیله ده، چې سترړی دې نه کوم. زه خو ورته خوښېږم، چې په پیدا خبرو سره خبرې وکړو.
ستا ماخان
یوه اخرنۍ خبره دې دا وي، چې له پښتونولۍ خو راتښتېدلی یم. د دومره تکړه فکر مه راته کوه.

1. babrak [جنوري 5, 2021 At 10:31 am]

محترم میړی صاحب! زه اخر هم پوه نه شوم چې (وی) او (ویونه) څه معنی لري؟ که وی لغت ته وایې نو د کومې سیمې پښتانه ورته وی وایې؟ او که دا مصنوعي لغت وي نو دا صنعت ښه صنعت نه دی!

ډاکتر ماخان میړی

محترم ببرک صیب ډېره مننه، چې دا ادیبانو او ژبپوهانو خبرې مو ماته راواچولې او زه ورته خوښېږم.
زما دا لاندې یادونې:
زه نه غواړم، چې په لیکنو کې څوک راڅخه زړه بدی شي، خو که څه داسې نا انډوله خبرې په کې راتللې ډېره بخښنه دې وي.
لومړی: زه هیڅ وخت ویونه(لغات؟) نه جوړوم. ما دا ،، وی،، هم د پښتو لیکنو څخه رانیولې، چې دا سې ترې پوهېږم، ګوندې د ویل یا وینا څخه به دا وی رانیول شوی وي. لږ تر لږه دومره پرې پوهېږم، نو له دې امله یې زه هم لیکم.
چا چې ویونه جوړ کړي یا تخریب کړي، ډېر یې ناسم دي، چې په هکله یې ما کتاب،، په پښتو کې ناسم ورځنې شوي ویونه،، هم لیکلی. بېلګه یې اوبلن دی، چې د بهېدونکي په ځای یې کاروي او همداسې سلم ته ناسم سلن وایې یا تر ډېره برېده، چې هېڅ ترېپوهېدنه نه لري او همداسې نور.
دویم: رښتیا به درته ووایم، چې زه په لغات دومره پوهېږم، چې،، سپین، ختل، ونه، خوږ دا موږ لغاتونو ته وایو، خو چې ترې پوهېدنه یې څه ده، هیڅ نه پرې پوهېږم.
دا به په الماني د ویونو کتاب کې وګورم. په عربي نه پوهېږم، له دې امله په لغات

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه پوهېږم، چې څه ترپېوهېدنه به لري.
دا باید ووایم، چې موږ ډېر عربي ویونه ناسم کاروو دا ځکه چې نه پرېپوهېږو.
بېلګه يې واحد دی، چې پښتو انډول يې يو دی، خو چې موږ باید ترې پوهېږو، هغه په پښتو انډول يې يووالی دی.
پوښتنه دلته ده چې : له پورته دوه ... څخه نو کوم وټاکم، چې داسې لږ پرېپوهېږم او که دا چې نه پرېپوهېږم.
دریم: په ژبه کې ښه یا بد صنعت یا جوړښت نه شته يو څه – وی یا لغات – سم دی او یا ناسم.
څلورم: زه پوهېږم، چې د الماني die Wort څه ته وايي او د دې به داسې لنډ پېژند په ګډه سره پيداکړو. له الماني څخه:
د وی، لغات یا das Wort پېژند: يو وی يو خپلواک ژبنيز يووالی دی. په پيداپښتي ژبه کې – د يوه غږ یا يوې سيلبې(سيلاب) په مخامخ- يوه خپلواکه ترپېوهېدنه (دلته به هم ورته په فکر کې شي، چې دا نو څه؟) لري. وی زيات وخت له فونيم، مورفېم، سينتګما همداسې له يوې غونډالې رابند دی، دا په دې پرېپوهېدنه، چې د دوي سره پولې لري، سره له دې وی يوه يووالیزه (موږ ورسره د ،، واحد،، د نامه لاندې بلی يو، خو ،، واحد،، يوه ته وايي او لهدې امله ناسم دی) ترپېوهېدنه نه لري.
د الماني das Wort لپاره په عربي ډېرې پرېپوهېدنې شته، خو يوه يې هم د ،،لغة،، په پرې پوهېدنه نه لري.
يادونه: که ،،لغة،، په الملني وژباړل شي، نو د پښتو انډول يې له الماني ،،ژبه،، په پرېپوهېدنه دی.
که ژوند وو، نو يوه خپلواکه ليکنه به په وکړم.
يوه يادونه: زه ګوره ژبپوه نه یم، خو ګومان مې دي په ژبه پوه یم. دا څه چې زه ليکم، هغه دالماني ژبې کتابونو کې ګورم. په پوهنه او ژبپوهنه کې ابتکار نه کوم.
ډېره مننه، چې هڅاند ساتلو کې راسره مرسته کوی.
وخت مې کم دی، خو وخت لرم. زاړه همداسې وي.

پېژند: ويي د غږونو او منځپانګې همداسې پرېپوهېدنو کوچنۍ خپلواکه ژبنيز يووالی.

په ډېره بخښنه يو همخامخ پوښتنه:

د افغاستان په کوم ځای کې ورته لغات وايي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼل او شمېرل

دا لیکنه ځانله د یوه مسلکي چا لپاره نه ده، دا لیکنه د هرچا لپاره ده، چې په پوه شو، چې په ګڼلو او شمېرلو کې د څه سره کار لرو او دا څنګه کاروو. له دې د مخه چې زموږ د موخې لیکنې سره پیل کوو، د ډېرۍ(set,die Menge) پېژند به ورکړو، چې دلته هم هر څوک په پوه شیٔ، چې ډېرۍ څه شی دیٔ.

ډېرۍ پوهنه د شمېرپوهنې یوه برخه ده او ډېرۍ داسې پېژند لري:

ډېرۍ:

زموږ د فکر او خیال د ټولو یو له بل کره بېلا بېلوشیانو(دا په دې مانا، چې یو شی دوه واره نه راځي) ټولوالی دیٔ (ما په خپلو تېرو لیکنو کې د ټولوالي لپاره ټولګه لیکلې وه خو ټولوالی موخه- ور او ښه دیٔ).

هغه شیان چې ډېرۍ ترې جوړه ده، د ډېرۍ توکي بلل کیږي.

په ډېرۍ پوهنه کې یوه پایډېرۍ هغه ده، چې پای ډېر توکي ولري. د بېلګې په توګه ډېرۍ

M={1 ;2; 3; 4; 5; 6; 8)

یا

M={a,b,c,d, ….h}

یا

M={a,3,spin, spogmai, c,d,8, ….h}

دا دټاکلو شیانو، چې فکر اوخیال کې مو دي، ټولوالی دیٔ اوپایډېرۍ دي.

ګڼل او شمېرل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو څنګه بولو اوڅنګه لولو او هم څنګه ليکو؟

دابخښنه دې وي، چې په ،،پښتو،، يې ليکل او لوستل ليکم. دا ځکه چې موږ تر اوسه پرته له ما د شمېرپوهنې کتابونو له ليکنو، بل چا تراوسه دا په پښتو نه اړوند بللي او نه ليکلي. داپه دې ترې پوهېدنه، چې زه په دې لار او کار کې لومړی او لومړنی کس يم، چې دا کار مې د سره کړی يا تر يوې کچې سرته رسولی.

په دې هکله نورې خبرې نه کوم، راځم خپلې موخې ته.

موږ په شمېرپوهنه کې د دوه نومونو سره ډېر سر او کارلرو، چې هغه ګڼل او شمېرل دي، چې تراوسه مو دا سره نه دي توپير کړي او داکار به اوس وکړو، خو په خبرو اوليکلو کې مو ګڼل د شمېرلو لپاره پرېښودي يا ښه يې: د ګڼلو ځای مو هم شمېرلو ته ورکړی.

ګڼل څه شی ی؟

ګڼل، چې انګرېزي يې Counting او الماني يې zählen دی، عربي يې نه پوهېږم او په درې کې ورته شمردن وايې. په دې برخه کې نورې روښانه ونې هم شته، خو له هغې دلته تېرېږو.

پېژند: ګڼل د يوې همغه ډول مګر بېلابېلو شيانو پای ډېری توکو د څومروالي يا ګڼون(تعداد) يا کوانتيتي پيداکول دي. ګڼل د ګڼونو پلونو زيات وخت د يوه پل سره، دکوم سره چې اړونده ګڼونو پرلپسې يا د ګڼونو ويونو پرلپسې په څېر کيږي، د بېلګې په توګه، يو، دوه، درې يا دوه، څلور، شپږ، اته سره ځغلي. د جګېدونکې پرلپسې د ،، مخ ته تلنګڼل،، په نخښه کيږي او په لوېدونکې پرلپسې ،، پسې يا شاته يا په ځټ (تلن)ګڼل،، په نخښه کيږي. د بېلابېلو شيانو(دا هم همغه ډول شيان دي، خو همغه شي نه دی) ورزياتول يا ورجمعه کول، چې يوه جګېدونکې ګڼونپرلپسې يې بنسټ دی، ګڼل بلل کيږي.

ګڼنه: د اړونده نوم ګڼنه د ګڼلتلنه يا د هغه لاس ته راوړنه(د بېلګې په توګه د نفوسو ګڼل) په نخښه کوي يا (را) ښايي يا راپوهوي. د پېژندل شويو يا د ورکړل شويو پېژند يووالو(موږ ورته ناسم واحد وايو)، شيانو يا پېښو د يوې کچونې ښه، د څومروالي پيداکونه ده يا د ګڼلو نوم.

له څه وخته ګڼل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارښیولوګي شواهدو له مخې روښانه شوې، چې انسان لږ ترلږه له ۵۰۰۰۰ کلونو راپه دېخوا ګڼلتوان لري. ګڼل په زړو کلتورونو کې کارول کېدل، چې د ټولنیزو او اقتصادي ګڼلشیانو لکه د یوې ډلې غړي، ښکارشوي ژوي، خاوندتوب یا پوروونو ګڼون راټول کړي یا راونیسي. د ګنونلیکنې، ګڼونسیستم او لیکنو ته مو ګڼل هم (هم په دې ترې پوهېدنه، چې د نورو څنګ کې (نږدې وه، لیکلي مې وی ،،د نورو تر څنګ،،، خو داناسم دی)) لاربنود کړو.

د ګوتو سره ګڼل، دلته ګڼ ۵ Zählen mit Fingern, hier die Zahl 5.

ګڼل انساني ژبنیز توان دی، چې په راتنګه موخه ګومان کیږي چې انسان ته د خپل biosozialen(۲) Phylogenese (۳) Stammesentwicklung) (بنستوده)) په ترڅ کې له پخوانیو راپاتې شوی. ژوي لکه مرغان هم – که هګۍ یې ورکه شي- پوهیږي، خو ګڼلې یې نه شي. دګڼلو لپاره تیزذهني توان ته اړتیا شته.(Biosoziologie بیوسوخیولوګي دې وکتل شي)

ګڼون یا څومره والی، که غواړی تعداد:

یادونه: دا ګڼون مو پهژبه کې ورځنی نه دی، نونهپوهیږم، چې دا بهزماپرېکړهوي او یا بهد تاریخ پهاوږدو کېپرشوی وي، خو راته منسب برېښي، ستاسې مرسته تۀ ته اړتیاشته.

په ټوله کې د ګڼلو سره د یوې پایدېری د توکو ګڼون(څومره والی یا تعداد) کره کیږي، داسې چې د ۱ سره پیل (اوس دا له صفر(۰) سره پیل دی) یو بل پسې هر شی پسې پیداښتې ګڼ باندې ترتیب کوي، تر هغې چې کوم شي توکی نور پاتې نه شي(د یوائځنې څېرونې له لارې(شمېرپوهنیزه وی دی، چې نور یې نږدې نه څېرم، خو په دې هکله مې یوه لیکنه په تاند او همداسې دعوت څېرونو کې په ۹ د دسمبر خوره شوې)). دا وروستي ترتیب شوی ګڼ هغه غوښتونی ګڼون یا تعاد راکوي.

څومره- یا څووالی او څوموالی:

موږ نو د ګڼلو سره څه غواړو ځان ته روښانه یا څرګند کړو؟

څومروالی: موږ د ګڼلو سره د څو کره ټاکلو همهغو (لږ تر لږه په دې لیکنه کې) شیانو څومروالی او په همهغو شیانو کې د یوه شي څوموالی ځان ته روښانه یا جوتوو. که په یوه ځاي کې د څه موخې لپاره څوکسان راټولوي او غواړو ویوهیږو، چې دا څو کسان دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ګڼو یې او دا راته د دې کسانو څووالی یا ګڼون راکوي. که په څوکسانو، که د کسانو په ځایترتیب کې د یوه کس ځای غواړو جوت کړو، نو ګڼو یې چې دا څوم کس دی.

ګڼه یا څوموالی په څه ترې پوهېدنه دی؟

ګڼه: که څوک په یوه لیکه ولاړ وي، یا د شتون په کتاب کې د زدکونکو نومونه د ، څوک په څومه ګڼه نمره دي، نو په همهغه ځای کې لیکل کیږي.

د ښوونځي شتونکتاب یا د حاضری کتاب ګي موږ د شمارې په ځای ګڼه لیکله، چې موخه ترې همغه څوموالی په ګوته کوي. دا شپېتهکاله دمخه، دا په دې ترې پوهېدنه چې:

ویل یا په تورو لیکل یې: لومړی، دویم(دوهم؟) دریم اتم، نویم، سلم، یوسلودېرشم او نور.

په ګڼنخښو لیکل یې

۱ ــم، ۲ ــم، ......۶۷ــم، ۱۰۰ــم، ۱۲۰ــم ...

ځنې لیکونکي دا بې له ــم لیکي، چې ناسم دي.

یادونه: په دا پورته کې موږ سلن یا ۱۰۰ ــن نه دي لیکلي چې ناسم دی.

د شتونکتاب ګڼه به د ښوونځي د نمرو په ترتیب لیکل کېده، نو د دې سره به څه کوو؟

دا هم د ګڼلو له لار سره سم داسې لیکو:

اولنمره = لومړی ګڼی(ې) ، دویم نمره = دویمګڼی(ې)، لسم نمره = لسم ګڼی(ې) او داسې نور لیکو. دا که څو واره بیابیا وویل شي، نو ورسره بلدېږو، ستونځې په کې نه شته او د ژبلار سره سم دی.

یادونه: د دې ګڼونو او یا اړونده لیکنډول لپاره زموږ لیکوالان لیکي، چې شمېرنیز لیکل او لیکنیز لیکل. شمېرنیز او لیکنیز دواړه لیکنیز دي، دا په دې ترېپوهېدنه چې دواړه لیکل کیږي.

سم یې دی: په تورو لیکل او په ګڼنخښو لیکل.

ګڼ (ډ. ګڼونه) څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني او انګرېزي يې number zahl

يادونه: دا مو هم په ژبه کې ورځنی نه دی، مرسته به سره کوو.

ګڼونه (يو يې ګڼ): هغه څه چې موږ ګڼل پرې کوو، نو هغه به هرو مرو ګڼونه وي. يو يې ګڼ.

هغه ګڼونه چې موږ ګڼل پرې کوو، دا په دې مانا چې د څومنوالي او څومره والي پرې لاس ته راوړو، پيداېښتي(طبيعي) ګڼونه دي او دا پيداېښتي ګڼونه داسې ليکو.

بيا

ګڼنخښې: هغه نخښې دي، چې ګڼونه انځوروي، ګڼنخښې بلل کيږي.

د پيداېښتي ګڼونو ګڼنخښې دا لاندې دي:

(0); 1 ; 2; 3; 4;5; 6; 7; 8; 9

دا ټکی يا صفر مې ځکه نوکانو کې نيولی، چې د څه وخت د مخه پورې دا په پيداېښتي ګڼونو کې نه ګڼل کېده، خو اوس صفر هم يو پيداېښتي ګڼ ګڼل کيږي.

دا نو څنګه وايو؟

صفر ، يو، دوه (دوې)، درې، څلور، پنځه، شپږ، اووه، اته ، نهه.

په پورته کې ګورو، چې بنسټيز ګڼونه دا لس دي، له صفر تر نهه پورې.

ګڼونه ذهني شمېرپوهنيز شيان يا همداسې د فکر شيان دي، چې زموږ د خيال د لويو او ګڼون (څومره والي) څخه وده کوي.

شمېرپوهنيز شيان: ګڼونه، ډېرۍ، ځمککچيز تنونه، ګرافونه، اېتنيګرال او نور.

وموويل، چې

ګڼونه يو يې ګڼ هغه څه دي، چې موږ ګڼل او شمېرل پرې کوو. دا په دې ترې پوهېدنه، چې ګڼل به له شمېرلو بېل کړو. داکار د هغه چا لپاره ستونځمن دی، چې رېښنه يې شمېرپوهنه نه وي، خو ځانونه به پرې پوهو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼونه ځو ډولونه لري، چې موږ د اوس لپاره دا ځو يادوو:

ګڼونه په ګڼنځښو سره پېژنو، چې په ترتيب به په خپل ځای راوړل شي.

پيداېښتي ګڼونه: لکه د مخه مو چې وويل، موږ دې ساده ګڼلو لپاره چې ګڼل پرې کوو، د پيداېښتي ګڼونو څخه کار اخلو. دا ګڼونه بنسټيز لس دی. دا دې په ياد وي، چې د دې لړ لنډ وخت پورې صفر په پيداېښتي ګڼونو کې نه ګڼلکېده.

ګڼونه ارزښت لري، چې په پسې ګڼ يو ورزياېږي، نوی ګڼ ترې لاس ته راځي يعنې لکه ورسره بلد له کيڼ ښي لور ته. بنسټيز ګڼونه دا لاندې ګڼنځښې لري؛

۰ ، ۱ ، ۲ ، ۳، ۴ ، ۵ ، ۶ ، ۷، ۸ ، ۹ او يا

0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 يا 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10

کېدی شي د ګڼونود دې ډول ليکنو سره ځنې شمېرپوهان هم انده نه وي، ګوندې داصفر يا همداسې دا لس څنګه ورزيات شوي، خو دا مو د خبرو موخه نه ده.

زموږ په ادبياتو کې رقم او ارقام ګورم، خو زهېرې نهپوهېږم، چې داڅنګه او ولې. نهپوهېږم چې رقم څه ترېپوهېدنه لري، خو سم يې دا د ګڼونو نځښې دي.

ګڼونه همداسې د ځای ارزښت له لارې خپل ارزښت ښايي، دا په دې مانا چې ګڼونه ځای لري او د هغې ځای سره ځرګندېږي، چې دا په کوم ځای پروت ياليکل شوی يا ځاينيولی ګڼ څه ارزښت لري. دا د ګڼونو يو سيستم جوړوي داسې په نامه لسيز سيستم يادېږي.

ګڼونسيستم د ګنونو د انځورولو له پاره يو سيستم دی.

د ګڼونو ځو سيستمونه شته، خو د هغو نورو سره موږ سر او کار نه لرو.

لسيز سيستم کوم دی؟

د دې لپاره دا لاندې لښتکی باسو او ګڼونه يې بيا روښانه کوو، چې دا کورونه يا ځايونه کوم ګڼ ارزښت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لسزریز	سلزریز	میلیونیز	لسمیلیونیز	سلمیونیز
۶								
۸	۳							
۰	۱	۲	۰	۵	۸	۰	۰	۲

ګڼونه له کيڼ ښي لور ته – لکه د تل په څېر- ليکو او د ګڼونو ځايونه يا کورونه له ښي کيڼ لور ته:

هر ځای له ۰ تر ۹ پورې ګڼونه خوندي کولی شي او بيا يې ارزښت له ځايه څرګنديږي.

يادونه: که صفر د يوه ګڼ کيڼ لور ته وي، چې بل ګڼ پسې نه راځي،نو هغه نه ليکو.

پورته د هر کور لاندې تاسو هغه ګڼ لوستلی شئ، لکه د دريم لښتکي کې سلزريز کور کې ۸ دي، نو د دې ګڼ ارزښت اته سوه زره دئ. په دويم لښتکي کې په لسيز کور يا ځای کې ۳ دي، نو دا د دې ګڼ ارزښت دېرش دئ او داسې نور.

ګڼون: د ګڼلو له لارې چې د يوې ډېرۍ توکو څومروالی راکوي، دا د دې ډېرۍ دتوکو له ګڼون جوړه ده، چې موږ ورته تراوسه تعداد – چې د پښتو ترپېوهېدنه يې څومره والی دئ- وايه، وايو

ځنې کسان په ځانګړې توګه کوچنيان د ګڼلمرستې لپاره د لاسشمېروني (د ګوتو شمېرلو په مرسته) څخه کار اخلي.

د دې موضوع د لا ډېرو روښانولو څخه تېرېږو او په دې بسيا کوو.

ګڼ: په يوه ځای کې چې يو څه شيان ډېر سره يوځای شوې وي، نو وايو، چې ګڼ کسان راټول وو، نو بايد فکر ورته وکړو، چې دا به همغه د عربي متعدد نه وي؟

ګڼ (زيات يې ګڼونه) هغه څهدي- لکه پورته مو چې ګوته ورته ونيوله – چې ګڼل پرې کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼون: نن غونډې ته ګڼ کسان راټول شوي وو، چې ومو ګڼل، ګڼون يې تر ۱۲۰ پورې رسېده.

موږ په ورځني ژوند کې وايو يا زموږ ځنې کسان يا ليکونکي، چې په ګڼ شمېر خلک راغلي وو. دلته موخه هم د شمېر څخه زماپه اند دا ګڼ دی. که ووايو، چې نن ... ګڼ کسان يا ډېر ګڼ کسا ...، نو هم موخه پوره کوي.

شمېرل: الماني يې rechnen اګرېزي يې

To comute;to reckon;chage; estimate; to sum up, to value نورهم وو

.....د ګڼونو سره شمېرل کيږي. داپه دې مانا، چې دا ګڼونه د اړونده کارونو يا نښلونو له لارې سره شمېرو. داپه دې ترې پوهېدنه چې دا کمښت، وېش، زياتون، ځل، ريښه نيول، اېنتيګرال او داسې نور چې موږ سرته رسوو، نو ګڼونه سره نښلوو او دا شمېرل دي.

د ګڼونو سره شمېرل:

دا ګڼونه چې يو په بل زياتوو، يا يو له بل کموو، يا وېش، ترې رابېلېدني(مشتق) او نور، نو دا کاروني په شمېرپوهنه کې څه بولو؟

دا په دې ترېپوهېدنه، چې د ګڼونو سره يو کار يا شمېرپوهنيز کارونه سرته رسوو، چې همدا د ګڼونو سره شمېرل بولو.

د ګڼونو نور ډولونه:

که موږ څلور افغانۍ ولرو او پنځه افغانۍ راباندې پور وي او داڅلور افانۍ پهپور ې ورکړو، نو له څلورو پنځه کموو – نورو شمېرنيزو کارونو څخه يې تېرېږو- او داسې يې ليکو:

4 – 5 = - 1

دا -۱ خو پيداښتي ګڼ نه دی، نو له دې امله دا ګڼونو چې پيداښتي ګڼونه ورسره شي ټولګڼو ته غزيږي او ټولګڼونه داسې ليکو.

ټولګڼونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

{… 4- ,3- ,2- ,1,0,1,2,3,4,5- …} دا د ټولګنونو ډېرۍ ده .

rationale Zahlen: راشنل ګڼونه: هغه ګڼونه، چې د ټولګنونو د ماتو په څېر ليکل کيږي يا ليکلکېدی شي.

ما دا هوښيار ګڼونه بللي. دا ناخيالي هم بللی شو، چې اړراشتل يې بيا خيالي ګڼونه وبولو(پسې راځي)

Das rationale Denken رښتيا اند يا رېښتونی اند.

Der Mensch als rationales wesen انسان د يوه رېښتيني شته په څېر.

هوښيار په فکر سم او يا موخور.

Ration هره ورځ د خوراکي موادو وېشل شوې ډېرۍ.

دا ګڼونه داسې ليکو:

$\frac{a}{b}$ يا $\frac{۵}{۷}$

په پورته کې دا مات دي، چې دا پرته کرښه يې نځښنه ده، پنځه ماتباندې او دا اوه يې ماتلاندې بلل کيږي. موږ ورته صورت او مخرج وايو، خو زه نه پوهېږم، چې له دې څه پوه شو يايې تر پيوهېدنه څه ده.

له دې نو څه پوهېږو؟

دلته د بېلګې په توګه يو يووالی (موږ به ورته وايو واحد، خو ناسم دی، ځکه دا يو نه دی) په اوه برابرو برخو يا ټوټو وېشل کيږي او پنځه ترې اخستل کيږي. لکه که يو درمند ولرو او دا درمند د بزګر او خاوند منځ کې داسې ووېشل شي، چې د درمند د اوه برخو څخه پنځهبرخې دې بزګر ته ورکړي، نو داسې يې ليکو.

لوستل يې: پنځه پر اوه يا پنځه له اوه او يا پنځه اومه، همداسې که ولرو:

$\frac{۳۵}{۱۰۰}$ نو دا هم داسې لول: پنځه دېرش په سلو يا پنځه دېرش له سلو او يا پنځه دېرش سلمه (له شل کاله را په دې خوا زموږ ډېر ژبپ،هان او نور ليکوالان دې ته ډېر ناسم پنځه دېرش سلنه وايي، چې د ژبې او شمېرپوهنې له لارې سره ډېره بېلاري ده. زه تل دا هيله کوم، چې داسلنه نه شته).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورئ چې پیداښتې – اوټولګټونه هم د دې ګڼونو برخه یاښهېې برخدېرئ ده، چې هر یو یې یو ماتلاندې لري.

یو بل ډول مات هم لرو، چې هغه لسمیز مات بلل کیږي او داسې یې لیکو: لکه څنګه چې ورسره بلد یو، له کیڼ ښي لور ته:

0,378 دلته په دې ګڼ کې په یوېز کور یا ځای کې صفر دئ، پسې لسمیزه نخښه ده پسې داسې لوستل کیږي: درې، اوه، اته او ...

څه ترې پوهیږو؟

په لسمیزو ځایونو کې له کیڼ ښې لور ته لومړی ځای لسمیز ، دویم ځای سلمیز او دریم ځای زرمیز او دا سې نوردې. دا په دې ترېپوهېدنه چې درېلسمیز اوه سلمیز او اته زرمیز دي. له دې داسې پوهیږو، چې درې له لسو، اوه له سلو او اته له زرو. داسې هم په ناورځني ډول ویل شو، چې درېسوه اته له زرو څو که دا په دې بل مات غواړئ واړوئ دا بیا داسې لیکو:

$$0,378 = \frac{378}{1000}$$

او دا مات یې داسې یې لولو: درېسوه اته اویا پر زرو یا درېسوه اته اویا زرمه

Irationale Zahlen(شمېرپوهنیز)اېراشنل ګڼونه ، ګڼونه چې یوائې د ناپای لسمیز مات په څېر لیکلکېدی شي π ; e ; $\sqrt{2}$ ، او نور. اې د اویلر ګڼ او پي د ګردئ ګڼ بلل کیږي. چې دا په لسمیز مات ناپای لیکنه لري او نه پرې کیږي.

دا ګڼونه یاخیالي او یا ناهوښیار ګڼونه بللی شو.

د دې دواړو ګڼونو ډېریو ټولنې ته ریل یارېښتوني ګڼونه وایو.

او دا نو دا موږ چې ورسره شمېرل کوو، د دې ټولو ګڼونو ډېریو ټولنډېرئ ده.

یادونه: زموږ د درې ژبې شمېرپوهنیزو لیکنو کې یې، چې په پښتو مو هم همداسې ترې رانیولي دا ناطق او غیرناطق اعداد بولې. نه پوهیږم، چې په کوم دلیل او یا به په عربي کې همداسې بلل کیږي. وړاندیز: که هوښیار او ناهوښیار ګڼونه یې وبولو، هم موخه ور او هوښیار به وي.

دا وئ ګڼل او اړونده ویونه یې باید له لاسه ورنه کړو: موږ په شمېرپوهنه کې دا ګڼل نږدې د شېرلو له پاره له لاسه ورکړي یا د دې وې له منځه تلل مو لا د پخوا پیل کړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دا باید ببرته راوګرځوو په هغه خپله اړونده کړلو سره. هغه چې په درې کې ورته شمردن د شیانو د څومره والي لپاره کاروي، موږ هم په پښتو دې ګڼلو ته شمارل یا شمېرل وایو، داپه دې ترې پوهېدنه، چې هغه خپل ګڼل مو دې شمېرلو لپاره له لاسه ورکړي.

یادونه: که یو وی ډېر وخت ونه کارول شي او په ځای یې بل وی وکارول شي، نو دا وی بیا له ژبې ورکیږي، نو راځئ وهڅېږو، چې دا ګڼل راڅخه ورک نه شي.

لنډ بیا:

ګڼل : د یوې ډېرئ د توکو د څومره والي اوڅو موالي د څرګندولو لپاره دا شیان ګڼو. دا مو تل لرده.

ګڼنه: د ګڼلو نوم یا سبستانتیو (دا مو هېر کړي یا نه لرودل)

ګڼ(ز. ګڼونه). هغه څه چې ګڼل برې کیږي (دا نه لرو یا مو هېر کړی).

ګڼ(څه شیان یا کسان، چې یو ځای راټول او یو له بل سره تنګ ځای په ځای شوي یا ځای نیولی وي) لکه: نن په غونډه کې ګڼ کسان یا ډېر ګڼ کسان (د ګڼشمیر څخه څه نه پوهېږو) راغلي وو. دا مو لروده

ګڼون: تعداد یا انګرېزي او الماني Anzahl, Nummer (دا ورځنی نه دئ، دپام وړ دئ)

ګڼه: شماره . دا مو لروده.

ګڼنځبنه: ګومان مې دئ، چې دې ته رقم او ارقام وایو(؟). زه نه پوهېږم، چې د ارقامو ترې پوهېدنه همدا ده، که څنګه؟

یادونه: زما لیکنې داسې راته برېښي، چې زه به سوچ بوچ ځانله وم او ځانله یم هم، له دې به دا لاس ته راوړنه ولرو، چې زما مغذ به څه سم کار نه ورکوي. که داسې وي، خو دا تېر کار شوی، تاسو مې ورسره ستړي کړي یاستئ نو له دې وروسته به نور- که تاسو دا زما د لیکنو لوستونکي غواړئ- که څه هم نور څه نه شم کولی خو نور به له لیکنولاس واخلم.

یواځنۍ هیله مې دا ده، چې څوک راسره ستړي شوي نه وی.

دا یو څو غونډالې دې هم په ورزیاتې وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Also, es gibt keine größte **Zahl**

So there is no largest **number**

نو، خورا ستر ګڼ نه شته.

Das ist der Abstand zwischen jeder **Zahl** und dem Mittelwert

This is the distance between each **number** and the mean

دا د هر ګڼ او منځ ارزښت منځ کې واټن دئ

Lassen Sie mich die **Zahl** errechnen

So let me get the **number**

اجازه راکړئ چې ګڼ یې وشمېرم. او د انګرېزي ژباړه به یې داسې وي: اجازه راکړئ ګڼ راواخلم یا راوباسم نور ښه یې : لاس ته راوړم.

اروا ښاد پوهنوال ډاکتر ګل حسن ولیزي ته

Kasus کاسوس یا حالت:

یوه پیلیادونه: زموږ لیکوالان او ژبپوهان په دې پسې هم ګرځي، چې دا ویې ښکلې برېښي او دا بل دومره نه. ګورئ ژبو کې نه ښکلې او نه ناښکلې شته، یا دواړه په کې شته.

د حالتونو په هکله مې د الماني په مټه ځو لیکنې کړي، خو د نورو لیکنې مې په دې اړوند ونه لیدې او نه پوهېږم، چې دا حالتونه سم څېړل شوي وي، په خواشینئ وایم، چې دما لاس ته نه دي (نږدې مې لیکلي وی،، تر لاسه شوي نه دي، چې د ،، تر،، سره ناسم دي) راغلي. له دې امله یې بیا ستاسو مخ ته ږدم، چې مرسته وکړئ او پوه شو، چې موږ په پښتو کې څو حالتونه لرو او کوم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژند د الماني ژبې د حالت: حالت يوه ګرامري کاټېګوري(پېژند لاندې کتل کيدی شي) ده، دا په دې پرېپوهېدنه چې يوه کاتيګوري د نوميز وييدولونو اوړېدنه يا بڼه بدلېدنه کې. دا د يوې ِغونډالي بلواکوالی په ګوته کوي، يا د يوه ويي په واکمنۍ کې وي، يا بېلابېل ادوربونو دندې په ګوته کوي. دا ګراماتيکي کاتيګوري د يوې ژبې جوړښت تيرېږي، وييونه او غونډالبرخې، په بېلابېلو توڵګيو وېشي.

يادونه: دا ،، د نوميز وييدولونو اوړېدنه يا بڼه بدلېدنه،، په الماني کې په دې پرېپوهېدنه ده، چې په الماني ،، نومېز وييونه خپله بڼه بدلوي او له هغې بدلېدو يا اوړېدو سره سرې دا حالتونه پيژني يا دا حالتونه ترې روښانه کيږي.

د ليکنې پای وګورۍ..

کاټېګوري:

پېژند: يوه ګراماتيکي کټېګوري د يووالو(لکه نومونه او کړنه) يو توڵګی دی يا نخښې(لکه د بېلګې په توګه ګڼون(تعداد) او حالت)، کومې چې د غونډالو يو ګډ خوي سره لري. دا د ژبې، چې موږ يو له بل سره پرې غږېږو، جوړښت تيرېږي دي.

حالتونه چې موږ ور سره همدا له پيله دپښتو په حالتونو هم په کې فکر کوو:

په الماني ژبه کې موږ څلور مورفولوجيکي (د سوبستانتيو وييبڼه او ارتيکل په نخښه کوي) حالتونه پيژنو. دغه څلور حالتونه به موږ د پښتو لپاره – په اندله توګه - هم وڅېړو او وبه ګورو، چې څنګه دا په پښتو کې راځي او يو له بل سره به په کې مرسته وکړو.

حالتونه په الماني له دې امله لاندې راوړم، چې په الماني يوه هم راسره مرسته کړی شي، که ما چېرته تېروتنې کړې وي او يا نور څه پرې ور کومې يا زاتوي.

- den Nominativ, 1. Fall, Wer/Was-Fall
- den Genitiv, 2. Fall, Wes(sen)-Fall
- den Dativ, 3. Fall, Wem-Fall
- den Akkusativ, 4. Fall, Wen/Was-Fall.

Beispielsweise ist in dem Satz

„*Die Frau gibt ihrem Bruder den Hut* ihres Mannes.“

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Frau das Subjekt (im Nominativ), *ihrem Bruder* das Dativ-Objekt (= Ergänzung im Dativ), *den Hut* das Akkusativ-Objekt (= Ergänzung im Akkusativ) und ihres Mannes das Genitiv-Attribut (= Ergänzung im Genitiv).

په الماني کې دا حالتونه د پوښتنو سره ښه روښانه کيږي او موږ به د پښتو لپاره هم ورڅخه ګټه واخلو. موږ به همدا د الماني په مرسته وڅيړو. چې دا دپښتو سره سر خوري او که څنګه.

د پښتو لپاره مي وړانديز دی او روښانه يې ستاسو مخې ته ږدم، چې اندونه مو راسره ګډ کړی.

د الماني په مرسته، چې ټول سره په وغږيږو، چې څه ورزيات او يا کم کړو، نه، چې څه ترې کميږي او يا ورزياتيږي. دا په نورو ژبو پوه پښتانه هم هرومرو مرسته کولی شي په تېره هغه کسان، چې په روسي ژبه يې زدکړې کړي وي او ښه پرې پوهيږي.

١ - نوميناتيو يا نوميز، لومړی حالت، څوک wer، چا wer، څه(شی) was – حالت

څوک راغی. چا وويل. څه (شی) مات شو.

په پورته پښتو کې ګورو، چې هغه کړنوييونه هم سره بېلېدی شي، د کوم لپاره، څوک راځي او يا چا.

٣ -جينيتيو يا خاوندوالی، دويم حالت، د چا wessen– حالت

د چا کور.

٣ -داتيو ، دريم حالت،له چا، چاته wem –حالت

ميز دې له چا څخه واخست؟ ميز دې چا ته ورکړ؟ ميز له چا سره دی؟

که دا داسې سم وي، نو دا به زموږ ډېرې ستونځې اوبی کړي.

۴ – اکوزاتيو، څلورم حالت،څوک (؟) wenڅه شی was–حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

تا ځوک وواهه؟ تا څه وویل؟

دا ځوک او څه (شی) د لومړي حالت سره ګډ دي او په دې حالت کې ،، چا،، نه شته.

له پورته جوړښتونو سره مور خپلې ستونځې پېژنو، چې کومې دي؟

د بېلګې په توګه په لاندې غونډاله کې:

ښځه د هغې د مېړه خولۍ د هِغې ورور ته ورکوي.

ښځه (ځوک) سبجکت (په نومیز حالت کې) د هغې(د چا)، د مېړه (دچا) جنیتیو – اتریبوت(په جینیتیو کې پوره کونه) خولې (څه شی) اکوزاتیو- شی(په اکوزاتیو کې پوره کېدنه) د هِغې(دچا) ورور ته (چا ته) داتیو- شی (په داتیو کې پوره کېدنه)

دلته به د له... څخه او له... سره لږ وڅېړو.

زما پخوانیو لیکنو کې او همداسې زما په اند په اند وم، چې دا ،، له...څخه،، او همداسې ،، له ... سره،، اړیکویونه – یا څېرکومپوزیشنونه دي یعني یو څه په غېږ کې نیسي، دا په دې پرېپوهېدنه چې مخ او پسې راځي، خو د دې لیکنې سره مې اند ـګومان کړم ، پوهنیز به وي – داسې شو، دا ،،له،، د،، له ما، -هغه،-تا،، سره د داتیو نومځای نیوي له امله دی، دا په دې ترې پوهېدنه، چې دا ،، له ما، له تا، له هغه او نور،، سره راځي .

زه د مخه په دې اند وم، چې ګوندې دا د الماني von, mit او انګرېزي from, withکره انډول به ،، له ... څخه، له ... سره،، وي، خو دا انډول یې ،، څخه او سره،، دي.

راسره، درسره، راڅخه، درڅخه، ورڅخه،

په پورته کې دا را، در، ور څخه داسې نومځاینیوي دي، چې د هغه داتیو لپاره راځي، دا په دې ترې پوهېدنه چې : را = له ما، در=له تا او ور= له هغه، له هغې (څخه، سره) دي. په دې هم باید وغږېږو.

هیله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ګرانو لوستنوکو څخه هيله کوم، چې په دې هکله ورته ليکنې چېرته پيدا کيږي، له ما سره يې ګډې کړي.

پای يادونه: په نورو ژبو يا الماني کې دا نوميز نومځاينيوي بڼې بدلوي، خو په پښتو کې په دوي د حالت سره سم په نوميز نومځاينيوي څه ورزياتيږي.

که تاسو نور وړانديزونه لرئ او د سمون لپاره يې لاښه مرسته کوئ، نو ځانونه ترې مه ژغورئ، خو په هر حال بايد زما په اند ځانونه يوې لاس ته راوړنې ته سره ورسوو.

هغه له نورو ژبو څخه راوړنې يې هم اړيينې دي، چې که ګران لوستونکي برخه په کې واخلي او دا موضوع يوه ښه پايله ولري.

نور ناسمونونه هم ورسره سميږي: که سره هم اند شو، نو دلته به هغه زياتې ستنوځې اوبې شوې وي، بيانو دا ،،تر،، هرو مرو له دې ځايونو څخه ځغلوو، چې دا اوس يې په دې ځايونو ناسم کارونه باندې پوهيږو، خو نه يې سموو.

درېيو ؟

ما داڅو ورځې د مخه په ،، شمېرل او ګڼل،، يوه ليکنه کړې وه، خو د وخت سره تل نوي څه مخ ته راځي، چې هغه ناسم وي او بايد و څېړل شي يا څېړل شوي وی.

لولو:

،، تر راتلونکو درېيو ورځو .... ،،

نو:

درې ورځو او که درېيو ورځو ...؟

زه له دې امله دې څېړنې ته اړ شوم.

دمورږ ډېر ژبپوهان په دې اند دي، چې يو څه ښنګه وايو، همهغسې يې بايد وليکو. دا دوي په دې پرېپوهېدنه هم بولي، چې ښنګه يې دی لولي ، نو همهغسې بايد وليکل شي او که له بل سره توپير ولري، نو دا به هم وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه به يې په ګڼونو کې راوړم: زيات ژبپوهان او هم نور ليکوالان دا دريم داسې ليکي: دريېم او کله کله ان دريييم هم ليکي. دا يوه ته به يوه ،، ي ،، برېښی او دې بل ته دوه(دوې) او ان بل ته به يې درې، نو يوه انارشي منځ ته راغله.

زه چې ۳ ــم لولم، نو هېڅ وخت مې باور دا نه دئ، چې له يوې ،، ی ،، څخه دې دا زيات وي، ځکه ۳ خو درې دي، چې بيا م ور سره تړل کيږي. څنګه چې وي هم په هر څه کې يوه لار شته، چې ليکونکی په همهغه لار بايد لاړ شي.

موږ دا په ګڼونو او تورو ليکو:

۱ ــم (يوم)، ۲ – م (دويم)، ۳ – م (دريم) (ماته دلته بله،، ی،، اړيينه نه برېښي.).

۴ – م څلورم او نور. ګورو، چې د څوموالي هر ګڼ پسې يو -م نښلي يا تړلکيږي. ،، - ،، تړننخښه ده او په پښتو کې داسې دود نه ده، خو بله لار موږ ته هم د دې سمون لپاره نه شته او همدا لار ده، چې موږ بايد پرې پوه وو.

ژبه هم له پيداېښته لار لري او دا لار د چا په خوښه نه وي، چې د چا څه زړه غواړي، هغسې يې وليکي.

اوس راځو ،،درې او دريیو،، ته

ګڼونه له ۱ پورته په ۱ تل ورزياتيږي او له دې سره شيان ګڼو، دا په دې پرې پوهېدنه، چې څووالی او څوموالی يې ځان ته روښانه کوو.

موږ لرو: د ورځې زيات ورځو دې دلته په ورځ نورې ورځې ورزياتيږي، نو که په ،،دريو،، يا نور هم ناسم ،،دريیو،، وليکو، په درې به څه ورزيات شي او څه به ورزيات شي، نو که هغه يو ګڼ وي څلور به شي او ورپسې او که ګڼونه نه وي، نو څه شی به وی؟.

دلته درې يواځې د ورځو ګڼون په ګوته کوي او نه د درې زياتون. که دا په فکر کې ونيسو، نو دا د دوه يېګانو ستونځې به هم ورسره اوبی شوې وي.

لومړی:دا درې پخپله د يوه زيات دي، نو نور سره زياتيږي نه. سم يې: . ..درې ورځو کې... ورځو د ورځې زيات دئ او داچې زيات دئ، زياتوال يې همدا درې دئ او بس.

دويم: ګوری ګرانو ليکوالانو دا پورته درېيو ... نه، دريو ... سره ليکل کيږي. هرچېرته يو څه مه زياتوي. د يوه څه نوم له يوه څخه دزياتو څووالو لپاره د ژبلارې له لارې يو ،،و،، ورزياتيږي او نه نور څه پسې هم. تاسو به يې د دوه يېګانو سره لولې، خو زه په کې د دوه، درې يا ډېرو يېګانو نه دا چې اړتيانه ګورم، دا ناسم هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شمېرپوهنې اړوند: موږ په غونډو کې وایو، چې لسګونو، سلګونو یا زرګونو کسانو برخه اخستې ده. دا په دې پرېپوهېدنه چې څو لسو، څو سلو او نور .....

موږ دا په لوټونو کې لرو، دوه ګون، پنځه ګون، لسګون او نور...

که څوک ووایي، چې درېګونو ورځو کې، نو له دې دا پوهېږو، چې درې، درې ورځو کې یا په هرو درې ورځو کې.

۱۵ بشپړاند ته

دابه هم په دوه برخو کې روښانه کړو:

لومړی: ۱۵ بشپړاند:

یوه بله لیکنه کې لولم: ... ۱۵بشپړاند.... دلته هم ګورو، چې ۱۵ یو ګڼ دئ او دا د بشپړاند سره ۱۵ په دې پرېپوهېدنه دئ، چې ګوندې دا بشپړاند – چې هر څه وي - ۱۵ دي، خو ګومان مې دئ، چې دلته موخه ترې بله ده او هغه دا چې د ۱۵ سره تړلی یو بل څه شته، چې ځانله نه لیکل کیږي. دلته د لیکونکي موخه د کوم قانون یا بل څه پنځلسمه ماده ده او دا داسې لیکو: ۱۵ – م بشپړاند، چې دا یې موخور څوموالی دی.

دویم: بشپړاند:

په پورته کې ځما په اند دا لیکونکی د بشپړاند سره د یوې قانوني یا دبل څه کومې مادې بشپړوونکې او یا بشپړېدونکې ماده غواړي په ګوته کړي، چې ځما په اند به یې ښه داوی، چې لیکلي وی، د ۱۵-مې مادې بشپړونکې یا بشپړېدونکې او نه بشپړاند.

ولې؟

که دا –اند زموږ لیکوالانو کتلی وي او دا کار خو هرومرو شوی، نو ډېر زر به دا لیکاندان خپل ښار ته تلونکي ملګري تلاند او له هغې ځایه د میوو راوړاندان کړي، چې بیا یې بېرته سماندانو (موخه ترې سم اند، چې ګوندې اند سم وي، نه ده) ته پوره هڅې هم ستونځمنې وي. د دې غونډالې به راته ډېره بخښنه کړی، ښه نه برېښي.

زه په خپلو لیکنو کې دا تل یادوم، چې ژبه دچا د خوښې سره باید بدله نه شي او ژبلارې تل باید په پام کې ونیول شي، نو که دابشپړاند بیاد هغه د موخې له مخې بشپړونکی یا بشپړېدونکی ولیکي، چې کوم یې موخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوري پښتو ته زموږ لیکوالانو د سلم په ځای سلن راننباسلی، چې ټول اوس په همدې ناسمون کې راګیردي او اند یې نه پرې رسیږي یا یې سر پرې نه خلاصیږي او دا د شمېرپوهنې له لارې سره هم پوره مخامخوالی دئ.

د بشپړاند نورې ستونځې او لار ورېکېدل:

موږ بشپړونکې – که د کوم قانون ماده وي- او بشپړېدونکې لرو، چې یو له بل پوره توپیر لري.

له بشپړاند څخه نو موخه اوس کومه ده؟

ایا دا ۱۵ –مه ماده پخپله بشپړېږي، چې بیا د بشپړاند په ځای بشپړېدونکې راخي او که دا د کومې مادې ۱۵-م بشپړونکې ده. دې توپیر ته دې دلته پام وي. نو هیله مې ده چې د ژبلارې سره سم هغه خپله موخه ور څه ولیکو او د ژبې پیداېښتې لار ته بدلون ور نه کړو.

ګورو، چې دابشپړاند خپله موخه نه شي روښانولی او ناسم پوهاوی ورڅخه منځ ته راځي، نو داسې پرېکړه کېدی شي، چې دا په دوه پرېپوهېدنو دئ او له دې امله ناسم یا غولونکی دئ.

د کورني نومونو اېښولو لپاره دا -اند ډېر ښه غورځنګي برېښني لکه بهاند، هڅاند یا همدا بشپړاند او نور، خو دا نو بیا د دې کس خوښه ده، چې څه دئ؟

دبېلګې په توتګه چې ایا د اوس بهاند دئ، لکه اوبه شیدې او نور، دا په دې تربپوهېدنه چې بهیږي او که دا دبېلګې په توګه بهونکی دئ، چې اوبښکې بهوي، لکه هغه غاز یاتبښتېدونکی، چې اوشکي بهوي.

همداسې هڅاند، چې هڅېدونکی دئ او که هڅونکی او یا بشپړاند یو څه بشپړوي او یا بشپړاند چې بشپړیږي.

داسې لیکنې یواځې زما دي، چې یا د تیږو د ویشتلو یم او یا غور پرې وکړی. لیکنې مې وګورئ.

چې هرڅنګه وي، ستاسو پرېکړې ته به خوښ شم.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو غني کول

پښتو ِغني کول او پښتو اړتیاوړ کول.

پښتو غني کول او پښتو اړتیاوړ کرځول دا دوه یو د بل سره مخامخ او په ځټ اړیکې لري، دا په دې پرېپوهېدنه، چې که پښتو غني شي، نو اړتیاوي پوره کوي او که پښتو اړتیاوې پوره کړي، نو پښتو به غني شوې وي.

لومړی: څه تر اوسه شوې یا نه دي شوي؟

 دویم: نو څه باید وشي، چې د اړتیاو پوره کېدو ته ورسېږو؟

پیلیادونه: د پښتنو هغه زیاته برخه لا تراوسه خپلي زدکړي په پښتو نه کوي، نو دا پیداښتي ده، چې بېرته یې په پښتو نه شي ورکولی، که استاد دی او که بل څه مامور. دوي له ښونځي څخه نیولي تر پوهنتونه هغه پوهنیز نومونه هم په پښتو نه زدکوي، نو هرومرو پرې پوهیږي هم نه. تر اوسه خو داسې ده، چې دیو څه په پښتو پوهېدلو ته ان پښتون هم نه دی اړ شوی او د خپلې ژبې سره هم داسې د اړتیا په بنسټ مینه نه شي پیداکولی یا نه پیداکوي یا نه شي لرلی او زیات یې په دې اند هم دي، چې څه پروا لري، ژبه د پوهېدلو او پوهولو اله ده او بس، چې دا پوره تېروتنه ده. خبرې راڅخه اوږدیږي. زه هڅېږم، چې هرڅه لنډ ولیکم، خو نه کیږي.

لومړي ته:

۱ . ۱- داسې به نه وایم، چې په ژبه کې هیڅ نه دي شوي، خو موږ تراوسه هغه بنسټیزې زدکړې، چې د ښونځې زده کړې دي، په پښتو نه دي کړي. دا به پښتنو ته لږ ستوغه وبرېښي، خو دا تاسو له ساده ژبې، چې د کلو پښتانه یې هم وایي، نور څه په پښتو ویلي او په څه یې پوهیږو؟

موږ په پښتنو ځایونو کې پوهیږو، چې دبېلګې په توګه غونډوسکه، پنډوسکه یا توپ څه شی دی، خو که څوک هم راته ووایي، چې عرب دې ته کورة وایي، ورته خاندو او داسې ویېنې راته لیونی برېښي، ځکه چې هغه څه چې په ښونځي کې موږ په ځمکڅچپوهنه کې وایو، هغه کرة ده او غونډوسکي سره سر اوکارنه لري. او یا که څوک ووایي چې کونج

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته عرب زاویه وایي، داخو هم درپوري خاندي او که پروت ولاړ ته افقی او عمودي وایي، دا خو نو لا نور هم پسې خرابیږي. په ښونځي کې مو نه دي زدکړي، چې د عربي مایع موږ بهېدونکي بولو، نو دا خو موږ لږ د مخه ناسم اوبلن کړی.

۱ . ۲ - د نوو ویونو جوړولو کې، چې تر اوسه یا تر هغې مو نه لرووده، زموږ مشرانو پوهانو د ویاړ وړ کارونه کړي، چې دابه ورته د راتلونکي ځوانانو هېر نه شي او ویاړ به یې تل وي.

سره د دې ټولو کارونو منځ کې تېروتنې هم راځي، چې هغه هم د ویاړ کارونه دي، خو هغه تېروتنو ته یې، چې موږ ګوته ونیسو او داتېروتنې په اوسني پوهنتوان باندې روښانه کوو، نه دا چې دامو دې یوائې دنده وي، دایو اړین کار هم دی، ځوک چې کار کوي، نو ناسمونونه به ورسره وي او د ناسمونونو سمول دانه په ګوته کوي، چې زموږ د مخکني پوهانو کارتوان او کار بې ارزښته یا کم ارزښته شي. د دوي کارونه به تل ستر او د ویاړوړ پاتې وي.

بېلګې: ګوري درملتون، ښونځی ښونکی، زده کونکی، پوهنتون، پوهنځي داڅومره ښکلي او په زړه پورې نومونې دي او هر پښتون ورته پوره خوښیږي، خو د دې ښه نومونو په ترڅ کې کله، کله داسې یو نیم نوم لکه روغتون هم راځي، چې که دا رغنتون، رغنځی یا ناروغتون بللشوی وی نو هغه خپله موخه به یې ښه او سمه روښانه کړې وی.

۲ - په دې لنډ تېر وخت کې ځنو ژبپوهانو هڅې کړي، چې د کوم وی په پرې پوهېدنه یې په پښتو نه پوهېږي، هغو ته یې په پښتو غوښتلي اندول پیدا کړي، چې لږ ترلږه یې په یوه کې زه هم وم.

-- موږ څه کوو او څه مو د دې ګام لپاره کړي؟

-- پښتو سوچه کول او د دباندنیو ویونو ، چې نه پرې پوهېږو، په پښتو نومول، داپه دې پرې پوهېدنه چې موږ یې اندول نه لټوو او یو نوم ورته د پوهنیز بنست او څېړنې څخه پرته ټاکو او له دې امله ځنې ژبپوهان وایي، چې ژبه قرارداد دی، نو په څه چې پرېکړه وشي، هغه باید ومنل شي. په دې هکله لږ تر لږه زه په دې اند نه یم او په پوهنیزه دلایلو. په دې هکله مې لیکنې شته.

ژبه پیداښت دی او پیداښت کې قرارداد نه شته، د هرې بلې ژبې د پیداښتي وییونو اندول په پښتو کې شته او هغه باید ولټول – او ومیندل شي. ډېر کم داسې نومونه او ویونه به پیدا شي، چې په پښتو اندول ونه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

--- یوه بله ستونځه چې موږ لرو، هغه داده، چې پښتو سوچه کونه غواړو، خو که څوک هغه پوهنیز څه په پښتو انډول ولیکي بیا وایي، چې دا لیکنه ستونځمنه ده او څوک نه پرې پوهیږي. دا چې ټولیزه کیږي، وخت غواړي، دا په دې پرېپوهېدنه ، چې د خپلې ژبې د ویونو ټولیزوال وخت غواړي، خو زه په دې اند نه یم، پښتو ویونه، چې هرڅنګه هم وي، پښتون پرې پوهېدلی شي او پرې پوهیږي.

بېلګې یې:

دموږ پښتو پوهانو غوښتل د عربي مایع لپاره پښتو نوم پیدا کړي، نو په هغې یې پرېکړه وکړه، چې دادې اوبلن وي، چې ما یې په همغه وخت کې هم مخامخوالی وکړ، خو د پرېکړې خبره وه.

دې ته به ګوته ونیسم- لکه تل- چې د داسې لړ د شیانو یا تنونو د خوي له مخې د ما لپاره انډول په پښتو کې له پدابښته شته او دا بهېدونکی دئ. دازه نور نه غزوم، په دې هکله مې لیکنې شته او په پوهنیزه لار دپیداښت له لارې سره سم اباد دي.

کله کله داسې کیږي، چې یو کس – په خپله خوښه، بې له دې چې په پسې راتلنه او ناسمونونو یې پوه شي- د یوه شته وي لپاره یو بل وی د دې وي د تخریب په بنه یا د تخریب سره سم پیدا کړي او هغه بیا ډېر زر زموږ د لیکوالانو او پښتوپوهانو، بې له دې، چې فکر په کې وشي یا د ژبلار له لارې ورته پام وشي، ومنل شي لکه د سلم په ځای چې سلن وایي او دا له هره اړخه، که شمېرپوهنیز او ژبپوهنیز وي ناسم او پوره ناسم دئ. (په دې هکله مې لیکنه شته). دا باید ووایو، چې د موږ د لیکلوست خاوندان ناسم ویونه ډېر زر خپلوي او کاروي یې، لکه همدا د مخه سلنه او اوبلن.

دویم : نو څه باید وشي، چې د اړتیاو پوره کېدو ته ورسېږو؟

دویم ته: د هیواد او همداسې دژبې وده خو تل د حکومت دنده ده. دا چې دموږ ستونځې لا تراوسه ډېرې دي او حکومت مو د دې جوګه نه دئ، چې داسې اړیین کارونه سرته ورسوي، نو باید دې ته یې اړ کړو او دا روا غوښتنې وغواړو.

نو څه باید وکړو:

۲ . ۱ – د ژبې وده د حکومت په څلوردیوالی کې.

د ژبې د ودې لپاره هڅې -لکه ګوته مو چې ورته ونیوله- هممهال باید له ښونځې پیل او پوهنتونونو ته ورسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو څنګه:

پیل به د لومړي ټولګي څخه تر پوهنتون پورې غبرګې مخې ته بیایو. اوس موږ په هر مسلک کې په هرځای کې پوره توان لرو، چې هر څه مو په پښتو کولی شو او دا باید په پښتو وي. دا چې باید په پښتو وي، نو د دې پرېپوهېدن څه ده؟

موږ باید د ښونځې او پوهنتون کتابونه په دا تراوسه ورسره بلده پښتو نه، چې مسلکی نومونه مو پښتو نه وي. دا مسلکي نومونه باید پښتو شي، دا په همغه انډول پښتو، داپه دې پرېپوهېدنه چې د بېلګې په توګه په شمېرپوهنه کې دا ضرب زباني په پښتو واړول شي، نو څه به ورته ووایو؟

که دا له فارسي همداسې په پښتو انډول واړوو، نو د ،، ژب – یا ژبنی ضرب یا ځل به مناسب نه وي. موږ خو اوس په نورو ژبو هم پوهېږو، هغوي کې ګورو، چې هغوي څه ورته وایي؟

د الماني انډول پښتو کې ،،یوځل یو،، دی او دا ډېر مناسب بلل دي، ځکه ضرب زباني ،، د ژبې ځل،، ښه نه راځي.

نن زموږ پوهان په داسې حالت کې دي، چې دښونځې هر عربي وی د نورو زده ژبو په مرسته یاخپله د عربي په مرسته، چې په عربي پوه وي یا په عربي پوه څخه وپوښتل شي، په پښتو کولی شو. له دې سره مو لوستنه ډېره ساده او زر پوهوړ کېدی شي.

ما په خپلو لیکنو کې ټوله ګټه له الماني څخه لاس ته راوړي یااخستې، چې - ګومان مې دی - ښه انډول هم ترې لاس ته راځي.

دموږ لپاره ټولې شونتیاوې اوس شته، موږ د مسلکي ادبیاتو میندلو لپاره اړیین نه یو له کوره ووځو- په ډېره بخښنه، چې دا لیکم، پوهېږم، چې شمېروني ته لاس رسی بایدولرو، خو دا کسان، چې داکار کوي یا یې کولی شي، هغوي ورته هرومرو لاس رسی لري- دا اوس کورته راته راغلي او دا هم شوني ده، چې د هرې ژبې ویونه په بله هره ژبه پیدا کولی هم شو.

زه له الماني ژبې څخه په دې وپوهېدم، چې کرة باید غونډوسکه یا غونډاری وي، چې په وروسته کې مې بیا له الماني څخه دا هم وموندله، چې د فوټبال یا الماني فوسبال انډول په عربي کې ،، کرةالقدم،، دی. دا هر څه اوس په نړیوال جال کې شته، په کور کې ورته لاسرسی لرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ټولو هغو کسانو، چې په وتلې بله ژبه پوهېږي، لږ تر لږه دا مرسته وکړي، چې د خپلې ریښې دا د لومړنیو ټولګیو مسلکي ویونه په پښتو کړي، چې یوه وړه ډکشنري ترې جوړه شي.

لنډ: دپښتو وده په دې پرېپوهېدنه چې مسلکي وییونه دې په پښتو شي، چې هرومرو اسان دي. له ښونځي تر پوهنتون او وراخوا.

یوه بېلګه به له کور راوړو: پوښتنه به دا وي، چې موږ به د انګرېزي په سویچ یا الماني شالتر ښه وپوهېږو، چې په دې ژبو نه پوهېږو او که په پښتو یې، چې له دې ژبو یې انډول پیدا کړي او دا یې هرومرو شته.

که دا له الماني او انګرېزي په پښتو وژباړو، نود دې انډول تړونی دی، که داڅوک غواړي او که نه. دا دوه برېښناوړوني سره تړي او همداسې بېلوي، خو له ترنبېلوني څخه یې دا تړونی لنډ او ښه دی.

زه په دې اند یم، چې هر څه په پیداښتي توګه بله ژبه کې شته وي، په پښتو کې هم شته.

ما شمېرپوهنه په پښتو کړې او داسې څه فزیک او زموږ پښتانه وایي، چې پرې پوهېدل ستونځمن دي.

ډېر وبخښی، ما نه ده په پښتو کړې، ما یې د دباندنیو ژبو څخه انډول په پښتو پیدا کړی. زه په دې اند یم، چې پرې پوهېدل ستونځمن نه دي، خو نابلده او دا نابلدتیا پرېښول پخپله ستونځمن کار دی.

یوه هیله او ډېره اړیینه هیله به داوي، چې وییونه به توکلي نه جوړوو، چې ګوندې دا ښه دی یا دا. ویونه باید په پوهنیز بنسټ ودان وي او د بلې ژبې سره هم انډول او خپله موخه ښه روښانه کړي، که نه راڅخه خروبیږي.

لنډ:

۱ . ۱ – پښتانه باید خپلې زدکړې او ورزدکړې په پښتو وکړي او په هرځای کې ورته دا امکانات باید برابر وي. دا د امکاناتو شتون قانونې امر دی.

۱ – موږ باید خپلو د ښونځي او پوهنتون کتابونو کې هغه ویونه چې عربي او یا د بلې ژبې وي، په پښتو انډول ولیکو او دا کار کېدونکې دی. دا داسې ویونه دي، چې په هغه پېژند یې پوهیږو، خو په پرېپوهېدنه یې – چې څه ده - بیا نه پوهیږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ - موږ باید خپل کتابونه همداسي مسلکي کتابونه – له ښونځي نیولي تر پوهنتون پورې - د مسلکي ویونو سره په پښتو کړو، دا په دې پرېپوهېدنه چې کتابونه په پښتو او هر مسلکي وی ته هم پښتو انډول ولټوو. داشته، پرته له ډېرو کمو.

۲ – هغه ویونه چې بلې ژبې ته هم نوي ننوتي وي، هغه یا همهغسي او یا د هغه څه د خوي سره سم ورته څه پیدا کړو او یا یې لږ ترلږه په لیکنه کې شننیز روښانه کړو.

۳ – ځنې وییونه او نومونه د تخنیکي نوښت او د ټولنې د ودې د اړتیاو په بنسټ منځ ته راغلي، هغه باید همهغسې وي، لکه ستاندارد. نه پوهېږم، چې عربي معیار هم همدا ستاندارد دی، که څنګه؟

زما تجربه: زه لوړه کوم، چې د ځان ښودل نه دي. موږ هر پوهنیز څه په پښتو او انډول پښتو لیکلی شو او په ژبه کې مو شته. ما دا کار شمېرپوهنه کې کړی او د شمېرپوهنې څلوېښت کتابونه مې له ښونځي تر د پوهنتون زدکړو پورې موخه ور سرته رسولي او همداسې په فزیک کې داسې لږ څه هم د درې کتابونو د ژباړې سره.

همداسې که دما ادبي او دژبپوهنې په هکله او دپښتو ژبلار(ګرامر) وګورئ، نو وبه وینئ، چې په خپله ژبه کې هر پوهنیز څه پوره کیږي او وبه ګورئ، چې دما لخوا دباندني ویونه ډېرکم کارول شوي.

که تاسو له ما سره په دې کار مرسته وکړئ، ناسم څه په کې سم کړو او یا دا د ما ملاتړ وکړئ.

هیله ده، چې د یوه زاړه افغان مشوره مو زړه بدي نه کړي او هغه دا ده:

د ژبې وده مو بې له یوې دباندنۍ ژبې د ښې زده کړې پرته ناشونې ده، نو:

۱ – د خپلې ژبې په څنګ کې مو باید د باندنۍ بله ژبه لکه انګرېزي ښه زده وي.

۲ – په هر مسلک کې باید مسلکي کسان ښې ژباړې وکړا شي.

۳ – په نورو ژبو کې له پیداښته شته ویونه زموږ ژبه کې هم شته او هغه باید راپیدا شي.

۴ – که دباندنی وی هرومرو باید راشي، نو هغه باید په پښتو د ښې پوهېدنې لپاره روښانه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان مېرړی شينواری

د افغانستان د علومو اکادمي او پوهنتونو پښتو څانګو ته په درنښت!

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو پښتو پوهنځيو ته له دې پرانستي ليک سره په ډېر درنښت داهيله لرم او د يوه سپينګيري په توګه هيله او سوال ورته کوم، چې:

- که څه مو له لومړي پيل څخه په فکر ښه رانه غله، بيا هم دا يو ځل ولولې، تاسو خو به لږ ترلږهد داسې فکر څخه ازاد شئ.

- دا يا په دې ډول ليکنه راته په پښتو کې نوې برېښي، نو له دې امله هم د پام وړ بايد وي او

– داسې فکر ونه کړي، چې دامېرړی يو سرزوزی، يا ليونی او يا سپيينګری سړی دی چې د ژبې سره د مسلک له لورې سر او کار نه لري او بيا داسې ليکنې کوي او اوتې بوتې وايي نو دا د وخت تېرول دي او بس.

- ما لږ ترلږه په دې اخرو نږدې پنځلس کلونو شاوخوا په هر اړخيزه توګه د پښتو او په ځانګړې توګه د پښتو د ژبلار سره ځان ډېر بوخت ساتلی، نو بيا مې هم هيله د، چې

– دما دا ليکنه په ژوره توګه وګوری، لکه د يوه شاګرد ليکنې مو او ناسمونونه يې راته په ګوته کړئ او که سمه مو وميندله، نو هم دا نور بيا ستاسو د استادانو کار دې، چې سمون يې بيا څنګه ګوری او څه وړانديزونه کوئ.

ليکنه بيا ستاسو مخ ته ړدم:

په پښتو ژبلار کې نوې ميندنې او که....

پيل يادونه: ژبه پيداېښت دی او څوک په پيداېښت کې ګوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هرومرو به ناسم وي. داپه دې ترېپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه څه نه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیداښت څخه راپیدا څه مې سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به مې میندلي وي..

- هیله ده، چې ویې لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

- په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی(تضاد) نه وي، دا په دې پرېپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ –م په درې بجو مې خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله ، خو دژبې په هکله مې میندنې (دما پهاد) وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توګه یې له تاسو سره ګډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اړیکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله

دویم: څنګه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس مې ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومځاینیوي، یا مرستندوي نومځاینیوي او یایې که هرڅه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتیو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسې ځاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انګرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بنه ناسم پښتو ژباړلي دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنې ګډوله اړیکویونه به ګوندې سنترپوزېشنونه وي:

له....څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر .... پورې، و ... ته او نور. ګومان مې دا هم وو، چې ګوندې پښتو به مخ ـ پسې – سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم ته: څنګه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره ګډوم.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الماني ژبلار په مته یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو: دلته يواځې د پوښتنو له لارې.

۱ – نوميز څنګه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتيو څنګه والی: ا - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ – (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟) او نور.

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوموو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې -ګومان مې دی- ستونځې نه شته.

۴ – اکوزاتيو څنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – يو ډول پوښتنويونه لري، څو ۱ – د کړوني په څنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په څنګه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه يې د څه پرسر کېښود؟

داسې يې ځوابوو یا روښانه کوو:

(سپين) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمی)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» يې د چوکۍ (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نوميز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتيو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتيو حالتويونه یا پېرونه او که غواړۍ څنګه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې يو څه ستونځې اوبی کړې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړئ، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه؟ که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره ګډ کړو.

اوس راځو:

و دریم ته: دا اوس مې ورته پام راګرځېدلی نومځاینیوي.

دا کوم دي؟ دا ،، را، در، ور،، دي او ،،مې، دې، یې،، ، چې د کارونو یې بېلابېل ځایونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ - موږ په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي یا پوره او که هرځنګه یې بولې نومځای نیوي لرو:

،،مې، دې، یې،،. د دې ،،یې،، نارینه، ښځینه او ډېر هم همداسې دي او د ،،مې، دې ،، لپاره وایو چې ،، مو،، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د یوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کیږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې(دې، یې) سپین دئ، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومځای نیوي دي او

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، یې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په ځېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي، زموږ د خبرو لپاره ال۱ ۱ – غوره دئ.

توپیر یې: په الف ۱ ۱ – کې د مې، دې ، یې پسې خویوی راځي یا کړنوی پسې نه راځي او په الف ۱ ۲ – پسې بیا کړنوی راځي، چې له دې څخه یې توپیر کېدی شي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومځاینیوي لرو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،را، در، ور،،، چې ډېرګوني يې هم همداسې دي.

د دې لپاره به يې الماني او انګريزي انډول راوړو او وبه ګورو، چې دا هم همهغسې موخوردي.

ب – څنګه والي يا حالتونه، که غواړئ پېر.

ب ۱ – د خاوندوالي څنګه والی يا حالت

انګرېزي نومځاينيوي د خاوندوالي لباره

His yours my

الماني............................

Sein dein mein

انډول پښتو يې د ساده يا نيم – يا خاوندوالي نومځای نيوو سره. دا اوس اوبليکوس حالت بولو.

مې دې يې

پښتو پوره يا ورسره بلد نومځای نيوي يا ځانيز نومځاينيوي

دما دتا دهغه... او نور (زه زما، ستا نه ليکم، که څه هم په کلي کې يې داسې بولو، ځکه چې ،،د،، د خاوندوالي مورفېم دئ او ټوليز دی).

يادونه ښځينه او ډېر يې په پام کې نه دي نيول شوي.

My(mein) house(Haus)

کور مې

دما کور

ب ۲ – د داتيو څنګه والی يا حالت

را - ، در- ، ور - (څخه، سره، کره، باندې، لاندې، کې، پورې، ته، ...)

(c) ketabton.com: The Digital Library

که الماني ته مو پام راوګرځوو، نو دا پورته اړیکویونه ټول د داتیو په څنګه والي کې دي، چې په پښتو کې هم سر ورسره خوري.

له ما ـ ، له تا – له هغه (هغې) –(څخه، سره، کره) او

پر ما ـ، ـتا ـ، ـ هغه(باندې او پورې)، په ما ـ، په تا ـ ، په هغه کې، تر ما ـ ،ترتا ـ ، تر هغه پورې، وتا ـ ، وما – ، و هغه ته

(و....) په کندهارۍ ګړدود کې په روښانه توګه شته

کور مې، ـ دې، ـ يې،

انګرېزي نومځري د داتیو لپاره

him you me

الماي نومځري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومځري د داتیو لپاره

را در ور

دا پورته، مرستندوی(؟) نومځاينيوي د يو او ډېرو لپاره هم دي او ټيک همهغه د الماني او انګرېزي په څېر د داتیو حالت ښايي او دا لاندې يې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړنې له مخې پای لاس ته راړنه او ګومان مې دی، چې داپرېکړه ـ که راسره ومنل شوه – نوې وي .

څلورم: پښتو ژبه لړ تر لړه د داتیو حالت کې يواځې پسې ځای نيوي، پسې ایکويونه ياپوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

لکه لړ تر لړه زه په ې اند وم، چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له.... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر...باندې، تر ... پورې او نور سنترپوزېشنونه دي، خو داسې نه دي؟

هغه اړيکويونه چې د را، در، ور سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بيا کوم ژبني توکي يا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپيوهېدنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا يواځې د يوه نومځري سره پرېپيوهېدنه لري يا يې په واک کې دي او بس.

که منلې مو وي، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دئ او له مې، دې، يې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا ،، له، په، پر، تر... ، د داتيو حالت مورفېمونه دي او يا د ما، دتا، دهغه، ... سره يوځای داتيو حالت ورکوي.

بل لامل يې دا دئ، چې دا له او نور په را، در، ور کې دننه يا خوندي دي.

يو څو بېلگې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، ور) څخه ولاړ.

تر تا پورې درورسېد. درپورې در ورسېد.

يادونه: که دا سم وي، نو گورو، چې تر موږ تل ناسم او زيات کاروو.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بنه ناسم پښتو ژباړلي دي يا لږ تر لږه ما، داچې دا له، په ، پر، و، تر نو په الماني او نگرېزي دا سې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انگېرل:

١ – له... څخه، يا ځانله له vor; from

٢ – تر يا تر ...(پورې) bis; until

غونډالي د ،، را،در، ور،، نومځاينيوو سره او ور څخه نوې روښانه ونه.

سپين په ١٠ بجو درڅخه راِروان شو او په١٢ بجو را پورې راورسېد

سپين په لسو بجو له تا څخه راروان شو او په ١٢ بجو ترما پورې راورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته ،، له تا،، د ،، در،، په ځای او ،، ترما،، د ،، را،، په ځای دی، نو دا ،،له،، پرته له،،تا،، او ،، تر،، پرته له،،ما،، څخه کومه بله ترې پو هېدنه نه لرئ، دا په دې پرېپو هېدنه چې بلواک دي، څخه او پورې اړیکویونه دي. بیا دا ،، له،، او ،، تر،، اړیکویونه نه دي، لکه تر اوسه پورې مې یا ښایي چې اندل.

۳ – په... کې   im, in

۴ – پر.... باندې یا پر   auf, of

۵ – و....ته   zu, to

۶ – له .. سره   mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو انډول دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلګه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیږي.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې ذرورسیږي.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راواړول، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ور غي هم شته.

داد څېړلو خوندیونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: که ،،له، تر، په، پر،، ، خپلواکه پرېپوهېدنې نه لري او د د نومیز نومځاینیوو سره د نومیز حالت بدلول خوندي لري، چې دلته یې لاس ته راوړنه، د خاوندوالي او داتیو حالتونو څرګندونه ده، دا په دې ترېپوهېدنه، چې بیا: له دوي سره دا حلاتونه بدلیږي.

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره ګرمې خبرې ولرو.

یادونه: دا لږتر لږه رد نه شو، نو بیا به دا ورسره لیکم، چې له تاسو په کې د ردولو څه نه وو یا منل شوی.

ستونځې په کې شته، خو د ستونځوبیو لپاره هم په پیداېښت کې پیداېښت لارې ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاسو د سرې سينې څخه ډېره مننه.

يادونه: په يوه ليکنه کې به بيا په رکتيو، اوبليک او نورو ځرنګوالو يا حالتونو هم سره وغږېږو.

په پښتو ژبې کې اينکليتی نومځاينيوي هم شته، چې دا به هم د پورته نومځاينيو ، چې ما د ځنګه والي نومځاينيوي بللي پوره خبرې وکړو.

بېلګې يې، ځم، ځو ... خورم او نور، چې يواځې د کړنوي پسې تړلي ياورسره وېلي شوي ډول راځي او پوره يوويېزه غونډاله راکوي. دا په فارسي، پروتګالي او نور ژبو کې هم شته، چې زه به يې دهغو سره سر او کار ونه لرم.

د ما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

.

ډاکتر ماخان مېرې شينواری

ګرانو ژبپوهانو! راځئ په ګډه يې وڅېړو.

دلته هغه بنسټيزې ليکنبرخې ډېر لنډ:

لومړی: را(در، ور) څخه(-سره،-کره، - کې، - باندې، -پورې، - ته او... نور مې فکر ته نه راځي)

= دويم: له ما سره(-څخه، - کره)، په ميز کې، پرميز باندې، ترتا پورې، وهغه ته. نورو ته يې فکر کولی شو.

د لومړي او دويم له پرتلې څخه لرو: را(در، ور) = له ما (له تا، له هغه). په ميز = ور، پر تا = در، ترهغه=ور، وتا = ور.

له پورته څخه لاس ته راځي: له، په، پر، و، تر، کومې خپلواکې پربېوهېدنې نه لري او يواځې د نوميزو نومځاينيوو سره ګډ يا د هغو دمختړو په څېر حالت ياحالتونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه: دا د الماني سره په پرتله داتيو حالت دئ. ایاپه پښتو کې هم داتيو حالت دئ او که دا هر یو يې ځانله یاځنګه؟؟

نو اوس داپه دې پرېپو هېدنه چې: دلته دا اړیکویونه دي: سره،څخه،کې،باندې، ته، پورې، نور مې فکر ته نه راځي.

دا اړیکويونه په دې برېپو هېدنه دي چې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینيوي دي.

او له انګریزې سره په برتله:

ناسم دي چې: له...څخه (سر،کره)، په... کې، و...ته، تر...پورې او نور سرکومپوزېشنونه دي او هغه د انګرېزي from, with, until = څخه، سره ، پورې او نه له...څخه، له... سره، تر... پورې. یا له، تر. دا نور تاسو ولیکئ، چې ناسم يې ونه لیکم.

دا د لومړي ځل لپاره داسې لیکنه مې لږ تېروخت غزېدلې څېړلي ده، دا چې سره باوري شو، نو ستاسو لیکنو ته سترګې په لار یم، فکر په کې وکړئ.

کړنډولونه او بدلونونه يې او همداسې ور سره د نومځاینیوو بدلونونه.

دا په دې پرېپو هېدنه، چې کړنویونه ټولګیز دي او باید ټولګیز شي.

دالاندې ټول هغه څه دي، چې که څېړلشوې وي، څو ډېر ښه او که نه، نو دایې بنسټیزه لیکنه او پیل دئ، چې نوره باید روښانه شی او روښانونه يې يې په ګرانو مینه والو لوستونکو او د ریښې خاوندانو باندې وي.

د پښتو په کړنو کې نه دا چې د کړنویونو ښه بدلیږ، په پښتو کې د کړنویونو په بېلا بېلو وختونو کې نومځای نیوي هم بدلیږي او دا ځنګه، په کوم ډول کړنویونو کې او ځنګه؟

دا پوښتني هم باید وڅېړل شي. داسې پیل کوو:

و لاندې ته یادونه: له دې فکر سره مخ شوم او ومې غوښتل له لتاسو سره يې ګډ کړم، چې یو له بل سره مو مرسته کړې وي. کېدی شي دا کار تاسو لا د مخه کړی وي. که مهالونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نومونه يې را څخه سم ونه ليکل شو بخښنه دې وي او تاسو يې سم کړئ، چې همدا له اوسه مو د مرستې مننه.

زه به دا ويونه داسې وبولم: دا هم د الماني په مرسته، خو د پښتو ژبلار لپاره.

۱ – ناځواکمن کړنوييونه: هغه ويونه، چې خپل بنسټ ساتي او د وختونو سره بنه بدلوي، ناځواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۲ – ځواکمن کړنوييونه: هغه ويوونه چې پوره بنه نه ساتي او په يوه لار بنه بدلوي، خو ټوله بنه د ناځواکمن وييونو په څېر نه ساتي، خواکمن کړنوييونه بلل کيږي.

۳ – بې لار کړنوييونه: هغه ويونه، چې سوچ بوچ لار نه لري، بېلارې کړنوييونه بلل کيږي.

دا ټول وييونه دې ګران لوستونکي په ټولګيو د وېشلو وروسته سره ټولګيز وليکي.

بېلګې:

بېلګه و ۱ – ته: درېدل:

اوسمهال: درېږم، درېږې، درېږي او نور

روان اوس مهال: درېدلی يم، درېدلی وې، درېدلی وو او نور

تېر مهال: درېدلی وم او نور

راتلونکی: وبه درېږم، وبه درېږې، وبه دريږي او نور

درېدم، درېدې، درېده او نور

بېلګه و ۲ ته: خوړل

اوسمهال: خورم، خورې، خوري.

روان مهال: خوړل مې. خوړل دې، خوړل يې، خوړل مو

اوس تېر مهال: ومې (ودې، ومو، ويې) خوړ، خواړه يا خوړل

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېر مهال: خوړلي مې(دې، مو، يې) وو.

راتلونکی: وبه يې خورم(خورو، خورې، خوری، خوري).

پوښتنې ته په ځواب کې ؟: خوړلې مې (مو، دې، يې) دي(وو).

بېلګه و ۳ ته: تلل:

اوس مهال:ځم، ځې، ځو، او نور

اوس مهال: لاړم، لاړو، لاړې، لاړی، لاړه، لاړل، لاړه، لاړې(لاړلې)

روان مهال يا څنګه مهال؟؟؟: اوس تېر مهال:تللم، تللو او همداسې نور.

تېر مهال: تللی وم (وو، وې ... او نور)

راتلونکی مهال: لاړ به شم. او نور

-؟ تللی به وی.

دا پورته ګوره درې ډوله کړنويونه راغلي. دابايد ښه روښانه شي، چې داويونه څه بلل کيږي او دا ژبلاريز بدلونونه يې هم بايد پوره وڅېړل شي. هغه بنسټ يې دا پورته دی.

په پورنه نومځاينيوو کې موږ ځانيز نومځاينيوي نه دي کارولي يا نه کاريږي او که څنګه؟. د دې ډول نومځاينييو لپاره دڅېړنې او بللو بل ځای شته. هغه ورته وګوری.

يادونه: دما د پښتو ژبلار د ښوونځې لپاره ليکنه کې کېدی شي دا نور ډولونه راغلي وي،او که نه، نو ورزيات به يې کړم او تاسو يې هم پوره کولی شی.

يوه بله ستونځه:

په پښتو ژبلار کې له يوې بلې ستونځې سره هم مخامخ شوم او هغه دا چې. ځنې خويويونه داسې انګېرل کيږي، چې ګوندې کړنوييونه دي، چې له تاسو سره يې ګډوم:

موږ خويويونه لرو او پوښتو، چې د دې خويويونو سره يو څه څنګه ابادوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خويويونه: سپين، رنګه، ښکلی، جګ، خراب، جوړ، ټيټ.

يوه څه ته خوي ورکړه څنګه کيږي؟

که يو څه غواړې ښکلی کړې، نو دا ښکلي کول دي. خويويی + کول

که يو څه غواړې خراب کړې، نو دا خرابول دي. خويوي + -ول

خراب، خرابول او که خراب کول؟ نابلد خو په ژبلار برابر.، سپين، سپينول، که سپينکول، رنګ کول او که رنګول. ښاپسته او ښاپستول او که ښاپسته کوم، خو ښکلي ښکلي کول، چې ښکلويل ورسرهسم نه راخي او کهښه نه برېښي؟ نور دې ګران مينوال سره جوړ کړې.

يو نوم او يا شي ته يو خوي ورکول:

په څنو خويويونو پسې ول زياتيږي. داپه دې پربپوهېدنه چې خوي وی + ول

او په څنو پسې بيا کول ورزياتې، دا په دې پربپوهېدنه چې: خوي وی + کول

دا ځانګړنې دي او که بايد يوې لار ته سره راوړل شي او ايا دې کې هم يوه لار شته او که توکلي همداسې دي.

رنګ کول

رنګول او رنګ کول.

ښکته کول، پورته کول

ټيټول جګول

دا هم فکر ته راځي، چې ګوندې دا به همغه لار وي، چې په څنو ځايونو کې دا د کول ،، ک ،، نه ليکل کيږي، خو زه پرېکړه پرې نه شم کولی او مشوره مو غواړم.

له بلې خوا په پورته کې يو توپير په دې کې شته، چې دا لومړی خويوی په ،،ه،، پايکيږي او دا بل بيا په بېغږيزه توري پای مومي. دا دې نو ګران ژبمينه وال سره و څېړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

دما په لیکنو توند تنقید

دماپه لیکنو د یوه – ګومان مې دی ـ ځوان هیوادوال شکایتي، تنقیدي، په ناسمو او په ستونځمن ډول پرېپوهېدنو غونډالو کي کړې وه، چې د منلي او درانه د دعوت د ملي پانې خپروونکي او خاوند بزګر صیب څخه مې دا لیکنه د لاسه کړ.

له تاسو سره یې اوس ګډوم:

،، سلامونه او نیکي هیلې شینواری صاحب

د روغتیا او سلامتیا په هیله

یو ورور ستاسو د لیکنو یا یوې لیکنې په اړه یو څه راته لیکلی چې تاسو ته یې درلیږم

درنښت

بزګر،،

،، ګران بزګر صاحب سلامونه او نیکې هیلې ، هیله ده څه تولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې .
قدرمنه زه په صفت د یو پښتون یو وړاندیز درته لرم هغه داسې ایا ستاسو تر اوسه د ښاغلی ډاکټر ماخان میرزی شینواری لیکنې تر پایه مو لوستلي دئ ؟
دغه لاندې مطلب یو ځلې یې ولولې او په څنګ کې د دې املاء او انشاء هم وګوري .
یو څوک څه خپله پښتو په درست شکل لیکلی نه شئ نو هغی ته ښه نه برېښي څه انتقاد هم وکړئ .
تر اوسه د دې بیچاره د یاګانو لیکل نه ده زده او بې ځایه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهیدونکی توپیر نه شی کولئ . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بیا دې انتقاد وکړي .
دغه لیکنه یو ځلي په غور سره ولولې او بیا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی یې تاسو ونیسي .
ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بیا همداسې پښتو زده کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

هيله د ستا څخه دا ده کلڅه د يو چا ليکنه د ستاسو ويب سايټ لخوا خپر وي حداقل يو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سی يې ليکلی دئ .
نور ګران وخت مو نه نيسم ، ښه روغتيا او خوښی درته غواړم .

پښتو ته ناسم راننباسل شوي ويونه

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

لنډ: پښتوته ناسم راننباسلشوي ويونه،، پای

له دې د مخه د يادونو په توګه:

څنګه د يوه چا په پوهنيزه ليکنه کوتنيونيزه ليکنه وليکو؟

پوهېږم، چې ليکنې مې ځانګړې دي او په مخامخ به يې هم اندونه شته وي، چې د هر کس دا حق دی، خو ځنې کسان بيا داسې ګوتنيونې لري، چې هغه بايد نه وي، بې له کوم پوهنيز دليل.

که څوک د چا په يوه پوهنيزه ليکنه د سمون لپاره تنقيدي څه ليکي، نو:

۱ – د منتقد تنقيدي ليکنې نيت بايد د سمون او ښه کېدو لپاره او له املهوي او له کينې لرې.

۲ – منتقد د ليکونکي ليکنه کې د لوستلو له مخې بايد هغه ناسم څه په ګوته کړي او بياي ورته د سمون وړانديز وکړي.

۳ – دا تنقيد نه دی او ښه نيت هم نه دی، چې څوک ټوله ليکنه باندي- بې له دې چې ناسمونونه يې په ګوته کړي وي- ليکي يا پرېکړه کوي، چې دا ليکنه ګوندې د خورولو نه ده، ګوندې نه دې ليکل او خورېږي. دا حق دې څوک ځان ته نه ورکوي، چې د يو چا څخه هغه پيدايښت ورکړي حق اخلي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ځنې کسان ليکي، چې ګوندې نه پرېږو هيرېږي يا پرې ونه پوهېدم. د دې مسؤليت هم د ليکونکي په غاړه نه دی او که يوه داسې غونډاله ياوی وي، چې څوک پرې پوه نه شي، نو د هغې په هکله يې پوښتنه مسلم حق دئ.

دې پورته ته پای يادونه:

خوښېږم، چې څوک راسره دما په ليکنو کې د سمون او نورې ښې ليکنې لپاره تنقيدونه کوي.

داسې چې، لومړی هغه ناسمونونه په ګوته کوي او بيا پرېکړه پرې کوي.

اوس راځم د ګران، ګومان مې دئ ځوان منتقد توندې تنقيدي ليکنې ته.

دما د خوي له مخې، چې د ګوتنيوونو په ليکنو څه ليکم، نو ټوټه کوم يې، د ساتلې موخې سره، نو داسې پيلوم او د دې ګران ليکونکي د ليکنې سمون باندې پيل کوم:

دا چې دا منتقد ځوان راته برېښي او د ليکنو سره هم داسې لږ نابلده، نو هيله ده چې را څخه زړه بدی نه شي، دا د يوه زاړه سړي د پېرزوېښې له امله ده او نه دزړه بدئ له امله.

زه به په يو بل پسې د دې درانه ليکونکي ليکنې سمې کړم او په څنګ کې به يې بيا هغه ليکنه وشنم.

ګران ليکنوکی ليکي:

لومړی: ،،ګران بزګر صاحب سلامونه او نيکي هيلې ، هيله ده څه ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې .،،

سمون: دا دوه پوره غونډالې بايد پوره ليکلې وي، چې د بېلېدنخښې(کوما) ، له لارې بېل نه شي.

د دويمې برخې سمون: هيله ده، چې له ټولې درنې کورنۍ سره به راته جوړ اوسې. يا

له ټولې درنې کورنۍ سره دې راته جوړ اوسې.

ګران ليکونی ليکي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: ،،قدرمنه زه په صفت د يو پښتون يو وړانديز درته لرم هغه داسې ايا ستاسو تر اوسه د ښاغلی ډاکټر ماخان میږی شینواری لیکنې تر پایه مو لوستلې دئ ؟ ،،

سمون: دا چې لیکي، دا وړاندیز نه دی، دا یوه پوښتنه ده.

د غونډلې سمون: قدرمنه! زه درڅخه د يو پښتون په صفت يوه پوښته لرم او هغه داده چې: ايا تاسو د ښاغلي.... ليکنې تر پايه پورې لوستلي دي؟ دا يېګانې يې پخپله هم ناسمې ليکلې دي.

ګران لیکونکي ته یوه بله یادونه: د یوې لیکنې د سمون او ناسمون جوګه خپله لیکونکی دی او نه خورونکی. دا دې د راتلونکې لپاره له یاد څخه نه باسي.

ګران لیکونکی لیکي:
دريم: ،، دغه لاندې مطلب يو ځلې يې ولولي او په څنګ کې د دې املاء او انشاء هم وګوري .

سمون: دغه لاندې مطلب یوځل ولولی او په څنګ کې یې املا او انشا هم وګوری. دا ګوډې الفونه هم یو زیاتی دی. په دې یوه لیکنه لرم، که بیایي ولولي، دا ستونځې به دې هم اوبی شي.
څلورم: ،، يو څوک څه خپله پښتو په درست شکل ليکلی نه شئ نو هغی ته ښه نه بريښي څه انتقاد هم وکړئ .
تر اوسه د دې بیچاره د یاګانو لیکل نه ده زده او بې ځایه انتقادونه کوي .
دی تر اوسه د اوبلن او بهيدونکی توپير نه شی کولئ . نو بهتر دا ده څه لمړی خپله املاء او انشاء درسته کړي او بيا دې انتقاد وکړي.،،

څلورم ته پوښتنې: دلته به یې د غونډالو سمون څخه تېر شم، چې پورهناسمې دي او هغه ګوتنیونو ته به یې تم شم.

د ليکنې کومځای ناسم دی او کوم تنقيد مې ناسم دی؟ داسې پرېکړه د چا په ليکنه مه کوه چې سم او ناسم يې ورته نه شې په ګوته کولی. يو بل ته د درنښت له امله هم. تاسو خو ټولو يېګانو باندې ګوډی الف سور کړی. کومه غونډاله يا ،، ی ،، د ما په ليکنو کې ناسمه ده او ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

باور وکړه، چې داځلور بېګانې مې د ځلورم ټولګي په شاو خوا کې زده وي او اوس هم، ډا په دې پرېپوهېدنه چې له شپېته کاله د مخه. او دا د بهېدونکي او اوبلن نو څنګه توپیر نه شم کولی؟ دلیل خو یې راوړه. پرېکړه او تنقید باید په یو څه د پوهېدنې له امله وي، چې ماته یې سم راوښودلی شې. چې یوې لیکنې ته د سم او ناسم له مخې کوم دلیل نه‌شې وړاندې کولی، نو څه مه پرې لیکه، دا لیکنه بیا له فکر یامغذ څخه نه راوځي.

په اوبلن او بهېدونکي خو د مسلک له مخې هم پوهېږم او په ځای کې مې واورې هم وریږي. تهیې نو ناسمه کارونه ولې نه په ګوته کوې؟ ایا د فزیک له مخې د تودوخښ په بنسټ تنونه پېژنې، چې په څو ډوله او کوم دي؟ (بیا هم بخښنه، چې راڅخه زړه بدی نه شې)

مشوره به دې ومنم، خو د لیکنې کوم ځای ناسم دی، چې سم یې کړم او که موخه دې دا وي، چې ولې دا لیکنې کوم، نو دا لوې ځښتن راکړی حق راڅخه مه اخله.

ګران منتقد لیکي:

۵ - ،، دغه لیکنه یو ځلې په غور سره ولولې او بیا تاسو په خپله قضاوت وکړي او نورې غلطی یې تاسو ونیسې .،،

کومه لیکنه؟ تا خو هېڅ ناسمون ته هم ګوته نه ده نیولې. ته چې د چا لیکنې باندې د ناسم تور لګوې او بیا ورته دا ناسم نه په ګوته کوې، دا خو نو اخلاقي هم سم کار نه دی. بل ته مشوره ورکوي، چې ناسمونونه یې ونیسې، داکار پخپله ولې نه کوې؟

ګران منتقد بیا لیکي:

۶ - ،،ځکه زمونږه پښتانه ځوانان هم په غلطه لار ځي او بیا همداسې پښتو زده کوي.،،

۶ – ته: د دې ناسمې لار مخه یې ته هم نیولی شې، چې بدې راووهې، څېړنې وکړې، دما لیکنې بیا، بیا وګورې، په سمون او ناسمون یې ځان ښه وپوهوې او بیا یې ماته دا ناسمونونه په ګوته کړې، زه خو بیا لیونی نه یم یا زورور، چې سمونونه دما د ناسمونونو په ځای نه شم زغملی او نه به یې سموم او که نه، نو بیا ته هم کولی شې، چې د سمون لپاره هم لیکنې پرې خورې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتقد لیکي
۷ ـ ،، هیله د ستا څخه دا ده کلڅه د یو چا لیکنه د ستاسو ویب سایټ لخوا خپر وي حداقل یو ځل خو د ستاسو مسول شخص هم ولولي څه سی یې لیکلی دئ.،،

۷ – ته: سمون: له تاسو څخه هیله ده، چې د یوه چا لیکنه دتاسو له خپروني(ویب سایټ) څخه خوروی، لږ تر لږه یې تاسو د یو مسؤل شحص په څېر ولولی، چې څه یې لیکلي دي؟

پورته مې لیکلي، چې د یوې لیکنې مسؤلیت د لیکونکي په غاړه دی او یوه بل مسلکي کس ته هم ، چې په سلهاوو یا زرهاوو لیکنې یې خورې کړي مشوره، چې لاس او پښې نه لري، مه ورکوه او خپله پسې پیڅې رابدږ وهی. دا چې په لیکنه دې لږ تر لږه دوه کسان ستړي کوې، ښه به وي، چې ځان پرې ستړی کړې، چې دوه ګټې به وکړې: ځان پوهونه او ځان ډاډه کونه او نه د بل ستړیکونه.

په پای کې د منلي بزګر صیب څخه هیله لرم، چې له ما او دما له لیکنو څخه او له امله د نورو داسې کوتنیونو له خوا هم ستړی نه شي او له دې ځوان څخه هیله ده، چې راڅخه زړه بدی نه شي. دما هېڅ وخت دا نیت او غوښتنه نه ده، چې څوک دې راڅخه زړه بدی شي.

د پښتو څنګه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا څنګه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توګه روښانوو:

۱ – نومیز څنګه والی:(څوک، چا)، (څه)

۲ – د خاوندوالي څنګه والی: (د چا، د څه)

۲ ـ داتیو څنګه والی: ۱ = (له چا) ، (له څه)،۲ ـ (وچا)،(وڅه) ۳ – (په څه)، ۴ ـ (پرڅه).

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنګه ونوو، یا نومول شوي(که وي) . دې نور کې ـګومان مې دی- ستونځې نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – اکوزاتیو ځنګه والی: (چا، څوک، څه)

ګورو، چې ۱ – او ۴ – یو ډول د ځو ۱ – د کړوني په ځنګه والي او ۴ – د پرېکړوني یا نه کړوني په ځن؛ه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لاړ او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور)«۲» سره (د تور) «۳» (له کور)«۴» څخه (د ځلمي)«۵» (وکور) «۶»ته لاړ او (په کوټه)«۷» کې (پرمېز) «۸» باندې (کتاب)«۹» یې د چوکی (پرسر)«۱۰» باندئ کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نومیز، «۲»، «۳»،«۴»،«۵»، «۷»،«۶»،«۸»او«۱۰» داتیو، «۳»،«۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتویونه یا پیرونه او که غواړی حالتنه دي.

که تول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږیز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځې اوبی کړې وي.

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره ځنګه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راه پیچلی بریښي، چې لهعربي بهسم وي او که نه او پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایې او که ځنګه. که دې کې هم هر ځنګه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي.

زما برېښنا پته:

Smakhan1946@gmail.com

پای یادونه: هره لیکنه د سمون، ورزیاتوني او ښه کوني اړتیا لري. ګران ژبمینه وال دې هم دې ته فکر وکړي. ولولی، ناسمونونه ترې راوکاږی، ویې غزوي. که تاسو هم لیکنې کړې وي او دا هم په هغې لور یوه لیکنه وي، نو دا هم هماسي وي. په یوه موضوع په لسګونه کسان لیکنې کوي، دا د ژبې پوره کېدنه ده او نه زیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولس ژبه، که -په پوهنه کې ورځنۍ شوې- پردۍ ژبه؟

موږ په ولس کې- داسې به ووایو چې – له پیداښته غونډاری او غونډوسکه لرو. داروښانه کوو، چې داځه شی دي، لکه د نړۍ د نورو ژبوپه لکسیکونو کې چې روښانه شوي دي.

غونډاری:

یادونه: شمېرپوهنیز فرمولونه نه راوړو.

په ځمکپوهنه کې غونډاری د غونډارې هوارې او غونډارې تن یا بدن لپاره کارول شوی نوم دی.

-غونډاری یوه هواره لري. کوډونه او کونجن نه لري او ناپای ډېر اړخونه اړخونه لري(د ګردیو کرښې).

- هغه خپل منځ ټکي ته سیومتریک ده همداسې محورسیومتریک، که محور له منځټکي تېر وي.

- د غونډاري لویه ګردۍ هغه هواره ده، چې د غونډاري له منځټکي تېریږي. د هغې ګردۍ نیمۍ د غونډاري نیمۍ ده او لویه ګردی غونډاری هم نیموي، نو غونډاري نیمۍ یې بولو.

- غونډاری د یوه تن په څېر سوچبوچ د غونډوسکې بڼه لري.

- کوچنۍ ګردۍ ټولې د غونډالې منځ کې هغه کردۍ دي، چې په غونډاري کې د لویې ګردۍ کوچنۍ دی.

- د غونډاري ټوټې یا غونډاري غوڅې شوې ټوټې هغه تنونه دي، چې د وېشنې له لارې د لوي او کوچنۍ ګردي د ټوټونې منځ کې پرتې دي.

- که د غونډارې ټوټه نیمه غونډاری وي، نو سرۍ د نیمغونډاري غړیږي.

- د غونډاري ډکی د هغې د هوا یا فضا منځپانګه پېژندل شوې، هغه چې د غونډاري د پاسهوارې لخوا رابنده ده.

بل غونډارې ته ورته بدن یا تن

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډوسکه.

غونډوسکه له څرمني یا له مصنوعي (نه پیداېښتي) موادو څخه یو ګرد، په ورسره بلده ډول غونډاربډوله، ایلاستیکي لوب اله یا سپورت اله ده، چې موږ به له رینجاړو جوړوله. د غونډوسکو په څنګ کې د کلکو موادو جوړ لوبغونداري هم شته، لکه لرګی یاوسپنه او نور.

د پېژند له مخې غونډاری او غونډوسکه ورته څمککچیز تنونه دي، چې د لوبو بېلا بېل الات هم لري.

په ورسره بلده یا نورماله توګه غونډوسکې له هواډکو پوښونو ډکې وي، چې د پمپولو له لارې د یوه ټاکلي زور لاندې ډکیږي. ځانګړې یې د بېلګې په توګه د هاکي او د ګلف غونډوسکې دي.

دموږ موخه:

دموږ د ټولو پوهنېزو څانګو ټول مسلکي یا ریښه اړوند ویونه زیات یې عربي او ځنې یې فارسي دي. په دې خبرې نه کړو، چې ولې. د ټولو هغو ویيونو، چې هغه په دغو پردیو ژبو کې پیداېښتي شتون ولري، هغه هرو مرو په پښتو کې هم شته دی.

که موږ – لکه په نورو ژبو کې چې شوی- خپل یو نوم یا یو څه څېړو، نو دا سې مخ ته ځو یا باید لاړ شو، لکه دا د نورو ژبو ویونکي.

موږ به یې دلته یوائې دوه بېلګې راوړو.

اوس مو موخه دا ده، چې دا نو ولې کرۀ وبولو او همداسې په څمککچپوهنه کې دکري لپاره، چې بېرته همدا غونډوسکه ده یا غونډاری، غِونډوسکه یا غونډاری ونه لیکو. نور پوهنیز ویونه هم همداسې. موږ او تاسوخو به هم یو خت کې په لکسپکونونو کې دا خپل وییونه او نومونه داسې په شننیزه توګه روښانه کوو، چې یو شی څه شی دی.

د غونډاري بېلګې: د نسوارو غونډاری، باغکې، دلوبو غونډاري هم شته، چې غورځولکیږي او یوې ټکلي موخې ته د نږدېکېدو سره یې کټونکی څرګندیږي یارروښانه کیو او که غواړئ معلومیږي. همداسې مردکی، چې موږ به غوزان په کټل او یا چورلټی چې له لرګې به جوړه وه.

د غونډوسکي بېلګې: د موږ د هیواد په پېلابېلو ځایونو کې د لویو لپاره کارولکیږي. په لرګي وهلکیږي، په دیوال یې ولي او نور. موږ به دا له رینجاړو جوړولې، یاښه یې په کور کې به راته میندو او نورو خپلوانو داسې ګردې ګنډلې. نورې بېلګې: د پښو غونډوسکه. د والیبال غونډوسکه او همداسې د هاکي او نورې د لوبو غونډوسکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا موږ هم دا د هاکي او جلف کرې وبولو؟

داپورته تنونه مو چې یاد کړل، دا ټول باید بیاکرة وبلل شي، چې د ولس لپاره دپوهېدني لپاره به پوره ستونځمن او دلیک کسانو لپاره به پوره نابلد یا ترې تېرېدونکي وي، چې ګوندې داد ژبې غنا ده، خو دا د ژبې په خپلو ویونو ناتوانول دي، چې په پای کې باید له منځه لاړ شي.

خبره په ښه او بد کې نه ده، خبره په اړیینوالي کې ده.

دا به ښه برېښي، که ووایو، چې د غوزانو ګټلو کرة؟

د پښو لوبو کرة، چې عربي یې کرةالقدم دی.

یوه غونډوسکه چې د ،، باسکټبال،، لوبه پرې کیږي، د باسکټبال کرة وبولو یا کرة؟

او همداسې د غوزانګټلو مردکي په ځای د غوزانګټلو کرة ووایو یا ولیکو او یا د نسوارو کرة یا دانورې د لوبو کرې او که څنګه؟

اخرۍ پوښتنه: ولس دې له دې پیداښت ورکړشوو نومونو څخه تېر شي او که دا د لیکلوست خاوندان دې، چې تراوسه – په خواشینۍ باید ووایم – لا دومره ډېر هم نه دي او دا کار هم ورته ساده دی، تېر شي؟

زه په دې اند یم، چې دا راته هرڅه ساده کوي، خو پوهېږم، چې له زده کړو څه څخه تېرېدل هم پوره ستنونځمن دي.

که چېرې دا کار - چې باید له ښونځیو پیل شي- کېده نو هرو مرو به پنځه کاله وخت ونیسي، چې په هغو کې دواړه نومونه وکارول شي او بیا نو پښتو نومونه پاتې شي.

ستاسو د سټریکېدو بخښنه به راته کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبه نه سوچه کيږي، د ښې پرېپوهېدنې له امله

څه په کې وايی؟

دا خو داسې چرتونه دي، چې را ولاړېږي.

څوک چې په خپله ژبه کې د يوې بلې ژبې وي په اندول نه پوهيږي، پوښتي، چې د دې وي لاندې څه پوهېږی؟ يا له دې وي څخه څه پوهيږو؟ او يا هم د دې وي ترېپوهېدنه به څه وي

او ځوا ب به يې وي، چې:

د دې وي پرېپوهېدنه ..... ده.

يا له دې وي ترېپوهېدنه .... ده.

يا د دې وي لاندې ... پوهېږو.

ګومان مې دی، نه! همداسې دی، چې له دې سره به مو د معنی یامانا ستونځې اوبی کړې وي، چې په څه رنګ ليکلو کې يې تل زموږ د ليکوالانو او هغه په عربي پوه کسانو منځ کې دا د څه رنګ ليکلو ستوځوبيو لار مېندلې وي.

دا هم ګوره له ما پيدا شوی وی نه دی، دا هرو مرو له پيداېښته راسره دی، خو موږ يې په ځای معنا يا معني کاروو.

که څوک معنا کاروي هم خوښه يې، خو دا ترې – يا پرېپوهېدنه مو د معنی لپاره اندول دي او کومان مې دی، چې ښه او هغه خپله موخه هم روښانه کوي.

چې غوټې پسې وهي، نو دا هم ميندلی شي.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکټر ماخان میږي شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په دري کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دئ.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دئ، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دئ، هغه ویونه د څېړنې لاندې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۴ ۱ – پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۴ ۲ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوریږي، چې هلته یې بیا د کتاب په بڼه لوستلی شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخام میږي شینواري لیکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې، چې هغه زیاته برخه یې له ketabton.com څخه خواره شوې:

<u>:(Vienna (Austria 1988</u>

<u>لومړی:</u>

topological Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page 117 – 122 ; general algebra 6 algebra : contributions to

<u>:(Vienna (Austria 1987</u>

<u>دویم:</u>

لومړی-und Aproximation durch Polynime in Universalen Interpolation
Diss . Uni. Wien . Algebren

دویم-*and Aproximation by Polynome in universal Interpolation*
the University of Vienna/Austria Dissertation at ,Algebras

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي
<u>:(Bonn (Germany 2000</u>

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې څنو ځایونو غزېدلې او څنې ځایونه ترې لرې شوي دي)
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

شپږم: د شمیرپوهني انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

اووم: د شمیرپوهني الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

dictionary German/ Pashto and Pashto/German Mathematical
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
<u>Germany): 2003) Bonn</u>

نهم: د شمیر پوهني فرمولونو ټولګه
Formulas Mathematical
<u>:(Bonn (Germany 2003</u>

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

<u>:(Bonn (Germany 1997</u>

یوولسم: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلي.

ژباړې او نورې لیکنې:

: (*Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې د برينکمن ليکنې چې له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموينې له پاره ګټور دي.

دولسم - شميرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

ديارلسم – شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دويم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شميرپوهنه د ښوونځي لپاره دريم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شميرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شميرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرويشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځويشتم – Georg Gutenbrunner ګنونپوهنه يا د اعدادو تيوري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما لیکنې
:(Germany) Bonn

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلې (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېری پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو ویيونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوځلوېشتم - فزیک لومړیبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

ځلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton.com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ځلوېشتم – ژبسمون (که غواړۍ دویم غزېدلي لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.(ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه .شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰(ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شئ

یوپنځوسم- پښتو ژبلار د ښوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،میرې،، وو. د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته په ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابشاد نورالرحمان

د مور نوم: اروابښاده پستو

د نیکه نوم: اروابشاد حسن خان

د نیا نوم: اروابښاده صبره بي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دئ. سمه نېټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننګرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورګې کلي کې زیږېدلی.

د مورګی غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، ګلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځې هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورګۍ لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زدکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولګې پورې له ۱۹۵۴ تر۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنخي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ويانا اړوند مودلينګ کې د الماني يا ښه يې اتريشي ژبې او د ديارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وينا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زياتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بريالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ دمارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير(صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيداپښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميرړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتريش ويانا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتريش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

ډاکتر شينواري ته د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ ــ د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ ــ د افغانستان کلتوري ټولنه کولن ميشنيش. جرمني

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library